

C1149/IV/4.12.1986

MUSEOVIRASTO
RAKENTAMIS- JA
OSASTO

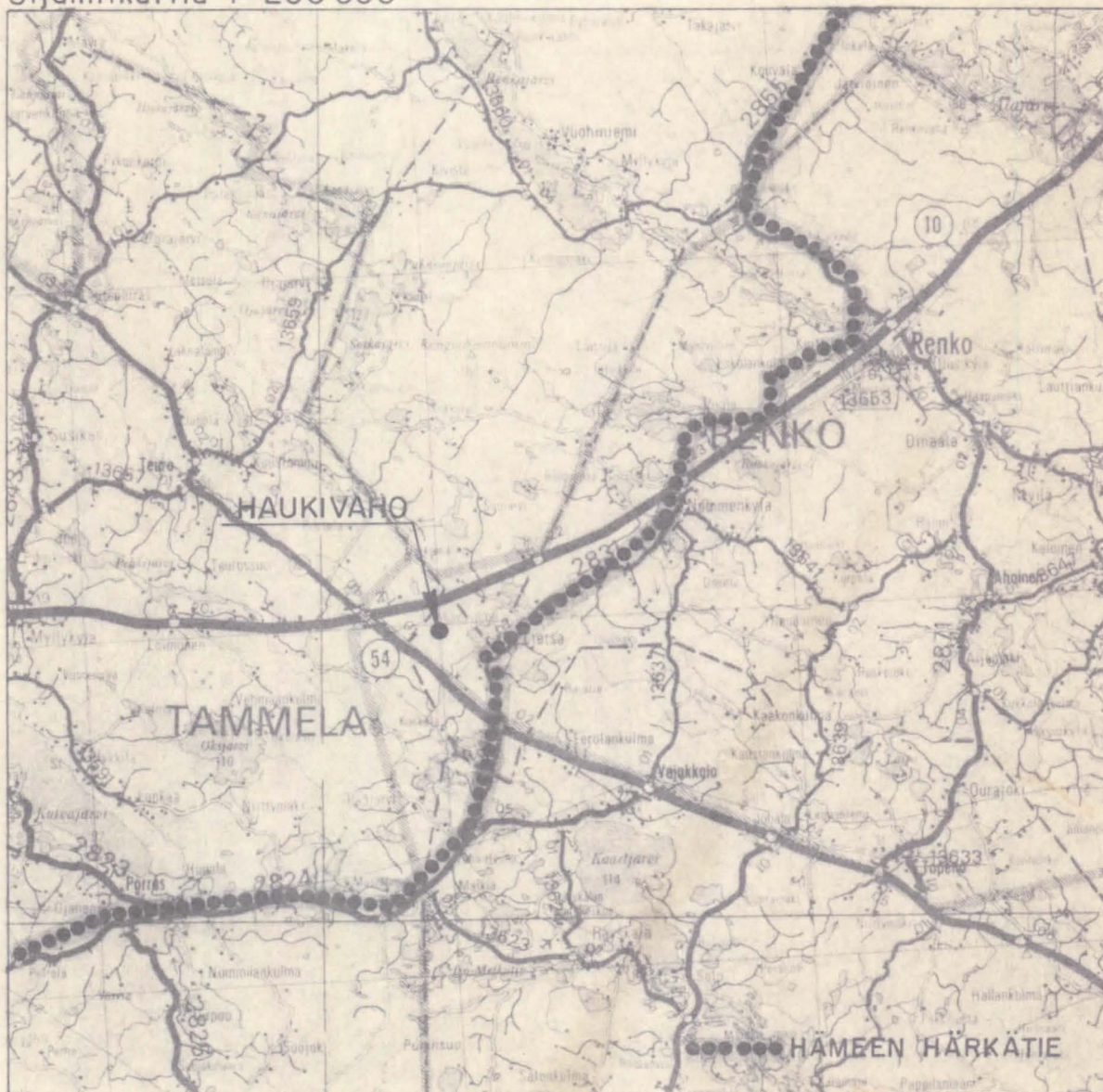
HÄMEEN TIE- JA VESIRAKENNUSPIIRI

*tallennettu
Monni Pekin
2.8.1999
Jaana Pietilä*

RENKO
Lietsa
Haukivaho

Kaivausraportti 12.9. - 2.10.1985
J. Masonen

Sijaintikartta 1:200 000

JOHDANTO

1. HAUKIVAHON SILTAPORRAS
 - 1.1. Topografia
 - 1.2. Aiemmat tutkimukset

2. KAIVAUSTEKNIikka
 - 2.1. Mittaukset ja paalutus
 - 2.2. Kaivausalueet
 - 2.2.1. Alue A
 - 2.2.2. Alue B
 - 2.2.3. Alue C
 - 2.2.4. Alue D

3. AJOITUKSET
 - 3.1. Näytteet
 - 3.2. Dendrokronologinen- ja radiohiiliajoitus

YHTEENVETO

LIITTEET

1. Kaivauslupa
2. Kartat
3. Valokuvat

JOHDANTO

Hämeen tie- ja vesirakennuspiiri suoritti 12.9. - 2.10.1985 arkeologisen kaivauksen Rengon kunnan Lietsan kylän Haukivahon suolla museoviraston luvalla no. 610/22.8.1985 (liite 1). Kaivauksen kohteena oli aiemmin Haukivahon suohon vajonnut, mutta nyt ojittamisen seurauksena paljastunut puurakenteinen siltaporras. Maan kuivumisen seurauksena siltaporras oli jo kaivaushetkellä osittain tuhoutunut, eikä sen säilyttämiselle voi enää katsoa olevan reaalisia edellytyksiä.

Siltaporras sijaitse vanhalla Lietsasta Teuron kautta Urjalaan johtaneella reitillä, joka syrjäytyi 1860-luvulla kun nykyisen kantatie 54:n edeltäjä, Urjalan - Lopen - Teuron eli ns. uusi maantie rakennettiin.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää siltaportaan rakenne ja ikä sekä saada lisätietoja Hämeen Härkätien jo keskiajalla mainitusta Lietsan (Lietsan-koukun) risteys- ja opaspaikasta.

Kaivauksen johtajana toimi tutkija, FK Jaakko Masonen TVL:n Hämeen piiristä. Piirtäjänä oli HuK Mika Hakkarainen ja kaivajina Jukka Kaurila sekä Atte Mali TVL:n Forssan tutkimustoimistosta. Tutkimuksen rahoittivat TVL:n Hämeen piiri ja Tiemuseo. Lisäksi Tammelan kunnan Teuron kylän kylähistoriapiiri teki yhden kaivauspäivän talkootöinä.

Siltaportaan dendrokronologisen ajoituksen laati Pentti Zetterberg Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksen ekologian osastolta. Radiohiiliajoituksen teki Tuovi Kankainen Geologian tutkimuskeskuksesta.

Museoviraston rakennushistorian osastolle toimitettiin 3.10.1985 18 kiekon dendrokronologinen näytesarja TVL:n Hämeen piirin kirjeellä 4075/Ps-1410.

1. HAUKIVAHON SILTAPORRAS

1.1 Topografia

Kartta 2.1.

Kuvat 3.1. - 3.3.

Haukivahon siltaporras sijaitsee Rengon kunnan Lietsan kylässä. Porras on karkeasti suunnassa NW-SE ja sen koordinaatit ovat:

peruskarttalehti 2131 01 LIETSA (1979)
 NW-pää x 6746 00 y 2502 84 z 125
 SE-pää x 6745 80 y 2502 95 z 127,5

Maarekisterin mukaan siltaporras sijaitsee seuraavilla tiloilla:

Renko Lietsa
 5:18 Eevanaho, om. Eeva Aulikki Arkimaa, os. Seppälä,
 Kypärälahti, 44100 Äänekoski.
 7:- Takamaa, om. Pekka Juhani Seppälä,
 os. Käräjämäki, 14300 Renko.

Molemmille maanomistajille ilmoitettiin kaivauksesta sekä lähetettiin tiedoksi kaivaussuunnitelma saantitodistuksella, jotka kuitattiin vastaanotetuiksi 27.8.1985 (no. 2315 Arkimaa) ja 25.8.1985 (no. 2314 Seppälä).

Siltaporras on Haukivahon suon kapeimmalla kohdalla ja se muodostuu kahdesta suokapeikon keskellä olevan saarekkeen jakamasta osasta. Tein paikalle 11.7.1985 tarkastuskäynnin, jolloin tutkin portaan silmämääräisesti:

Portaan NW-pään pituus on n. 90 m ja leveys n. 1,5 m. SE-pään pituus on n. 60 m ja leveys n. 1,5...3 m. Siltaporras on vaurioitunut kummastakin päästään koneellisesti kaivetun ojan vuoksi. Osa hirsistä on paljaana ja ne ovat harmaantuneet ja murentuneet. Hirret on asetettu pituussuuntaan. NW-pään hirret ovat järeämpiä kuin SE-pään, mutta SE-pään hirsiiä on asetettu leveämmälle. Muutamain paikoin oli havaittavissa hirsirivin kummallakin puolella pystyyn iskettyjä paaluja.

Ympäristöä tarkasteltaessa ei havaittu mitään merkkejä siltaportaaseen liittyvästä polusta tai tiestä. Portaan SE-päässä (so. Lietsan puoli) on harvaa männikköä kasvava kangas, joka muuttuu n. 300 m portaasta kaakkoon järeäksi mäntymetsäksi.

Portaan NW-päässä (so. Teuron puoli) on laaja, n. 10 000 m²:n avohakkuu, joka on lisäksi kynnetty. Kyntöurissa on pintaturpeen

ja pohjasoran välissä n. 1...2 cm:n palaneen maan kerros ja n. 1 cm:n vahvuinen huuhtoutumiskerros.

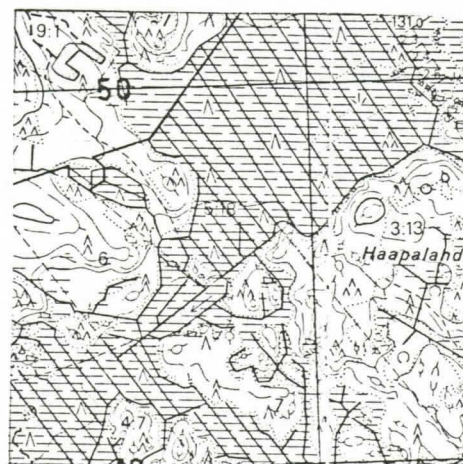
Myöskään siltaportaassa ei ollut havaittavissa mitään liikenteen aiheuttamaa kulumista.

Suon ojien penkoilla oli runsaasti oja-auran suon pohjasta nostamia kiviä.

Haukivahon suon topografinen kehitys on selvästi havaittavissa peruskarttalehden 2131 01 LIETSA painoksista v:lta 1959 ja 1979:

2131 01 (1959). 1 : 20 000

2131 01 (1979). 1 : 20 000

Ennen kuivausta suo on ollut tyypillinen saraneva, mikä näkyi myös kaivettaessa turpeen laikullisuutena. Nykyään alueella kasvaa männikköä.

Mainittakoon, että siltaporrasta ei voi hahmottaa lainkaan maanmittaushallituksen ilmakuvasta 82211:37 v:lta 1982.

1.2. Aiemmat tutkimukset ja perinnetieto

Varsinaista arkeologista tutkimusta ei Haukivahon siltaportaan alueella ole aiemmin tehty. Siltaportaan löysi Matti Vakkilainen 1960-luvun lopulla (Matti Vakkilainen, Vanhoilla valtateilla, Helsinki 1982, s. 240 - 247). Siltaporras oli tällöin kokonaan suohon vajonnut. Hän paikallisti rautapiikillä kokeilemalla sillan ja paljasti siitä osia.

Tammelán kunnan Teuron kylán historiapiiri vieraili paikalla elokuussa v. 1984 ja kaivoi esiin siltahirsien liitoskohtia. Kyláhistoriapiiri kävi paikalla uudelleen kesákuussa v. 1985, jolloin yhdestá siltahirrestá sahattiin pala ja

lähetettiin museovirastoon. (Forssan Lehti 2.6.1985). Kylähistoriapiirin jäsenet eivät tiedneet sillan olemassaolosta ennenkuin lukivat siitä Vakki-laisen kirjasta.

Siltaporras on sen sijaan ollut tiedossa Rengon Lietsan kylässä. Tilan Renko Lietsa 7:- Takamaa omistaja Pekka Juhani Seppälä (s. 24.9.1944 Hämeenlinna) vieraili kaivauspaikalla 26.9.1985 ja kertoi kuulleensa Emil Järviseltä, että siltaporras oli 1920-luvulla osa Lietsasta Tammelan Lunkaan Hauki-vahoon johtanutta pirtutietä. Siltaportaan Lietsan puoleisesta päästä olisi 1960-luvulla löytynyt yksi pahoin ruostunut pirtukanisteri. Emil Järvinen oli Lietsan Järvenpään talon isäntä ja hän kuoli n. v. 1980 yli 90-vuotiaana.

2. KAIVAUSTEKNIikka

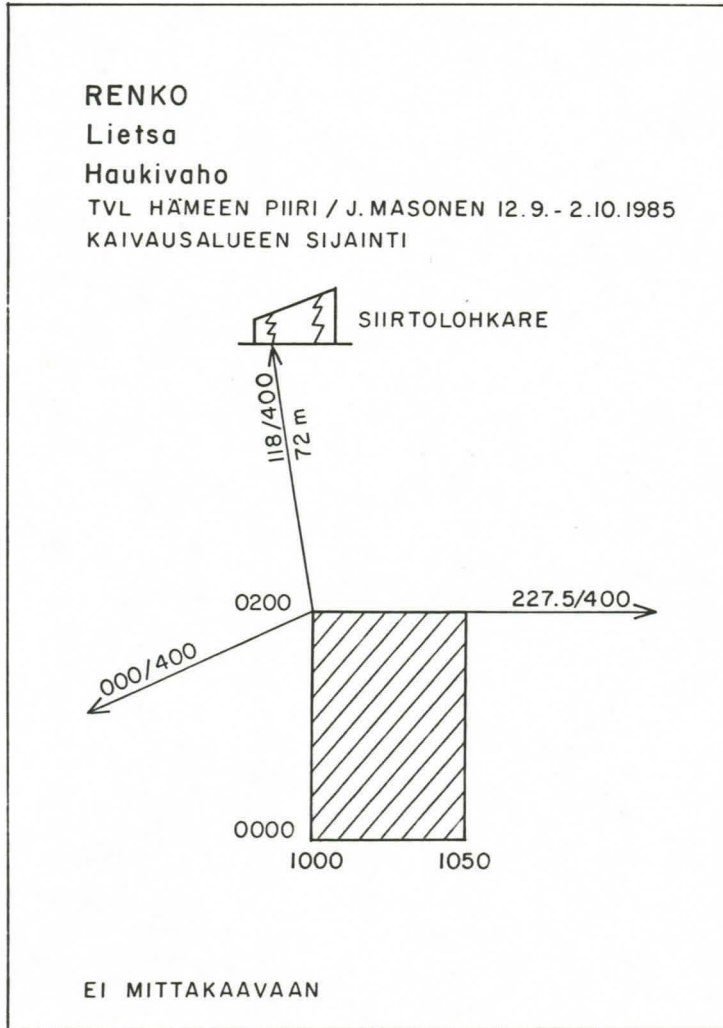
2.1. Mittaukset ja paalutus

Kartta 2.2.

Kuvat 3.4. - 3.5.

Kaivauspaikka paalutettiin 50 m x 200 m suorakaiteeksi niin, että siltaporras oli kokonaisuudessaan paalutetun alueen sisällä. Linja 0000 oli suunnassa 127,5/400 ja linja 1000 suunnassa 227,5/400.

Paalu 0200/1000 sijaitsee oheisen sijaintipiirroksen mukaisesti peruskarttalehdelle 2131 01 LIETSA (1979) kohtaan x 6745 89 y 2503 08 merkittyyn kolmeen osaan haljenneen siirtolohkareen alemman pään halkeamasta 72 m suuntaan 282/400.

Kaivauspaikan sijaintipiirros.

Kaivauksen päätyttyä paalut kerättiin pois lukuunottamatta paaluja 0000/1000, 0000/1050 ja 0200/1000, jotka maalattiin yläpäästään punaisella fosforoivalla maalilla ja iskettiin maahan n. 0,5 m:n syvyyteen.

Kaikki kulmamittaukset suoritettiin graadeina eli 400 asteen astekehän mukaisesti.

Korkeusmittauksia varten kaivauspaikalle määrättiin kaksi kiintopistettä, joiden asema kaivauspaikan koordinaatistossa oli:

KP 1 0003 80/1011 70, asema¹ 177 ja asema² 085
KP 2 0200 90/1016 60, asema¹ 131.

KP 1 on kanto ja KP 2 kivi. Kumpikin kiintopiste merkittiin punaisella fosforoivalla maaliympyrällä (Ø 20 cm).

Niille vaaittiin absoluuttinen korkeus TVL:n monikulmiopisteestä

82 001 (TN:O 4.124); putki maassa vt. 10 ja kt. 54 risteyksessä
"Urjala"-tienviitan alapuolella.
Pk. 2131 91 x 6 746 507.382 y 2 501 079.920

jonka vaaittu korkeus menepinnasta oli v. 1982 141,303 m. KP 1:n absoluuttinen korkeus oli 129,68 mpy, KP 2:n 129,93 mpy.

2.2. Kaivausalueet ja -tekniikka

Kuva 3.6.

Kaivauspaikalla erotettiin neljä kaivausaluetta: sillan NW-päähän alueet **A** , **B** , **C** ja sillan SE-päähän alue **D** . Alueet paalutettiin 2 m x 2 m ruuduiksi ja kaivettiin tasokaivauksena lapioidulla. Kaivaustasot määriteltiin siten, että pintaturpeen poistamisen jälkeen paljastuneet samassa tasossa olleet puut kaivettiin kokonaan esiin 1. tasoksi. Näiden alta mahdollisesti paljastuneet hirret muodostivat puolestaan 2. tason jne.

Kaikista kaivausalueista siirrettiin pintavaaituskartta 1 : 100, tasokartat 1 : 25 sekä profiili 1 : 10. Aluetta **A** lukuunottamatta profiilit olivat aina alueiden WNW-päässä. **A** :n profiili oli alueen ESE-päässä, koska siltaporras ei enää ulottunut **A** :n kaivetun alueen WNW-päähän.

Jokaiselta alueelta otettiin dendrokronologisia- ja radiohiilinäytteitä, kts. luku 3.

2.2.1. Alue **A**

Kartat 2.3. - 2.6.

Kuvat 3.7. - 3.8.

Alue **A** oli kaikkein luoteisin alue aivan Teuron puoleisen avohakkuun laidassa. Se muodostui ruuduista 0006/1006, 0006/1008, 0008/1008 ja 0008/1010 eli yhteensä 16 m².

Alueella olevat hirret olivat miltei kokonaan turpeen peitossa. Pintaturpeen poistamisen jälkeen paljastui seitsemän pituus- eli NW-SE -suuntaan asetet-

tua, Ø 10...20 cm hirttä, joiden luoteispäässä oli lisäksi kaksi poikittain asetettua hirttä. Ruutu 0006/1006 oli kokonaan löydötön. Ruudussa 0006/1008 oli erittäin paljon juurakoita.

Hirret olivat verraten huonokuntoisia, vaikkakin osittain kaarnan peittämiä. Niissä ei ollut havaittavissa kulumisen merkkejä.

Kun [A] kaivettiin pohjaan eli harmaaseen savikerrokseen asti, havaittiin alueella jonkin verran kivikkoa. Koska Haukivahon suon ojien penkoilla oli runsaasti ojitusauran nostamia kiviä, on [A] :n täysin struktuuritonta kivikkoa pidettävä luonnonmuodostumana. Mahdollisia pystypaaluja ei tavattu.

Ruudusta 0008/1008 paljastui pintahirsien poistamisen jälkeen yksi lautamainen, pintahirsiä huomattavasti lahonneempi puu (so. lauta hajosi käsin kosketellessa, kun taas pintahirret oli mahdollista nostaa ehjinä syrjään). Koska [A] :sta ei tavattu mitään muuta merkkiä mahdollisesta toisesta rakennekerroksesta, niin on syytä olettaa ko. "laudan" olevan luonnonpuu.

Koska [A] :n puuaines oli verraten huonokuntoista, ei ollut mahdollista päätellä, olivatko hirret ja rungot veistettyjä vai sahattuja. Ainoastaan ruudun 0008/1010 1. tason äärimmäisenä lounaassa ollut hirsi oli ainakin toisesta päästään veistetty.

Noin 0,5 m:n paksuinen profiili kaivettiin linjalle 0010/1008...1012. Profiili-ojaan nousi vettä n. 20 cm:n korkeudelle muutamassa tunnissa. Profiilikerrokset pinnasta pohjaan olivat siltahirsien kohdalla (ruutu 0010/1010) turve - maatunut turve - savi. Siltahirsien koillispuolella, ruudussa 0010/1008 kerrokset olivat vastaavasti turve - maatunut turve - savi - ruskea hiekka. Ruudun 0010/1008 maatuneen turpeen kerros oli vain noin neljännes ruudun 0010/1010 (so. siltahirsiruudun) vastaavan kerroksen paksuudesta.

Vaikka alue [A] sijaitsi aivan hakkuuaukean laidassa, ei sieltä havaittu mitään merkkiä sellaisesta palaneen maan kerroksesta, joka erottui selkeänä hakkuuaukean kyntöurissa (kts. ed. luku 1.1.).

2.2.2. Alue [B]

Kartat 2.7. - 2.11.

Kuvat 3.9 - 3.12.

Alue [B] oli siltaportaan NW-osan kolmesta kaivausalueesta keskimäinen ja muodostui ruuduista 0068/1030 ja 0068/1032 eli yhteensä 8 m².

Pituus- eli NW-SE -suuntaan asetetut hirret erottuivat selvästi osittain paljaina, osittain erittäin ohuen turvekerroksen peittäminä. Alueella [B] oli lisäksi selvästi näkyvä koskematon hirsien liitoskohta. Siltaportaan NW-osan toinen havaittava liitoskohta oli pengottu Teuron kylähistoriapiirin käydessä paikalla kesäkuussa 1985.

Kaivettaessa kävi ilmi, että [B] on ollut ja on vieläkin suon vetisimpiä kohtia. Alueella oli kaikista kaivausalueista eniten hirsiiä ja runkoja. Kaivaustasoja erotettiin kolme. [B] kaivettiin n. 1,1 m:n syvyyteen ja kaivanto täyttyi noin puolessa tunnissa kokonaan vedellä.

Hirsissä ei ollut havaittavissa liikenteen aiheuttamaa kulumista, mutta ne olivat selvästi paremmin säilyneet kuin alueella [A]. Pintahirret olivat \varnothing n. 50 cm. Useista hirsistä ja rungoista saattoi erottaa veistämisen jälkiä. Ruudusta 0068/1032 löydettiin yksi pystypaalu.

[B]:n puuaines oli pääasiassa kuusta tai mäntyä, sillä kaivettaessa löytyi runsaasti männyn kaarnaa. Lisäksi ruudusta 0068/1030 löydettiin erittäin hyvin säilynyt kuusen käpy syvyydestä z = 218 (= n. 0,5 m pintaturpeen alla). Ennen ojittamista ei suolla ole voinut kasvaa kuusia, joten puuaines on selvästi tuotu muualta. Havupuun lisäksi alueella [B] oli jonkin verran koivua 2. ja 3. tasossa. Koivun puuaines oli lähes kokonaan lahonnut, mutta tuohi oli hyvin säilynyttä. Osa puista oli lautamaisia.

Alueen pohjalla oli jonkin verran kivikkoa. Tasossa kaivaminen päättyi maatuneen turpeen kerrokseen.

Profiili kaivettiin linjalle 0068/1034...1030 kuitenkin niin, että ruutu 0068/1032 padottiin kuoppaan valuvan veden vuoksi. Profiili oli lähes kokonaan maatunutta turvetta.

Täytettäessä alue [B] :tä sen pintahirsien alle asetettiin 10 kpl paaluja, koska dendrokronologisten näytteiden otto oli vaurioittanut paikan siltahirsien kantavuutta.

2.2.3. Alue [C]

Kartat 2.12. - 2.15.

Kuvat 3.13. - 3.14.

Alue [C] sijaitsi siltaportaan NW-osassa suon keskellä olleen saarekkeen kohdalla. [C] muodostui ruuduista 0078/1034, 0078/1036, 0080/1032, 0080/1034 ja 0080/1036 eli yhteensä 20 m².

Alueella olevat hirret olivat tavalliseen tapaan pituus eli NW-SE -suunnassa ja osittain näkyvissä. Pintaturpeen poistamisen jälkeen havaittiin, että 1. tasossa oli kolme hyväkuntoista, jykevää (\varnothing 25...35 cm) hirttä, joiden välissä oli kolme ohuempaa runkoa (\varnothing 10...16 cm). Hirret olivat osittain kaarnan peitossa eikä niistä erotettu kulumisen jälkiä. Kaivettaessa aluetta pohjaan, paljastui pintahirsien alta lisää ohuempia runkoja, joista osa oli poikittain. Ruudussa 0080/1032 oli epämääräinen, ohuista rungon pätkistä koostuva ryhmä. Tätä ruutua ei kaivettu 1. tasoa syvemmälle, sillä rautapiikillä tunnusteltaessa ei ruudusta havaittu puuta tai kiviä.

Kun kaikki hirret ja rungot oli nostettu syrjään ja alue kaivettu pohjaan, havaittiin, että hirret oli tuettu neljän ison kiven varaan. Pystypaaluista ei havaittu mitään merkkejä. Alueen [C] hirret ja rungot kuuluivat selkeästi samaan rakennusvaiheeseen. Koska hirret jatkuivat yli kaivausalueen, ei voitu selvittää olivatko ne veistettyjä vai sahattuja. Kaivaminen lopetettiin harmaaseen savikerrokseen.

Noin 0,5 m:n paksuinen profiili kaivettiin linjalle 0070/1030...1034 ja maakerrokset olivat pinnasta pohjaan turve - maatunut turve - savi - hieno hiekka. Profiiliojaan nousi vettä n. 10 cm:n korkeudelle muutamassa tunnissa.

Kun alue [C] täytettiin, asetettiin pintahirsien alle muutamia poikittaispaaluja tukemaan dendrokronologisten näytteiden sahaamisen vaurioittamia hirsiiä.

2.2.4. Alue D

Kartat 2.16. - 2.19.

Kuvat 3.15. - 3.17.

Alue D oli kaikkein kaakkoisin kaivausalue siltaportaan Lietsan puoleisessa päässä. Se muodostui ruuduista 0188/1020, 0188/1022 ja 0192/1020 eli yhteensä 12 m².

Vain ruudussa 0188/1020 oli pintahirsiä näkyvissä, muut ruudut olivat kokonaan turpeen peitossa.

Kun ruudut 0188/1020 ja 0188/1022 avattiin, havaittiin, että niissä oli kaikkiaan 11 vierekkäistä pituus- eli NW-SE -suuntaan asetettua hirttä. Ruudun 0188/1020 neljä hirttä olivat selvästi järeämpiä (\varnothing 15...20 cm) kuin ruudun 0188/1022 seitsemän hirttä (\varnothing 10 cm). Syntyi vaikutelma, että paikalla olisi kaksi "siltää" vierekkäin. Järeämmät hirret olivat huonokuntoisempia kuin ohuempat. Pintahirsien poistamisen jälkeen paljastui em. ruuduista kolme sangen lahonnutta puuta, joista yksi oli lautamainen (0189 25/1021 80, z = 237/249) kuten alueella A. Ruuduissa oli myös isoja kiviä, jotka kuitenkin todennäköisesti ovat luonnonkiviä, sillä siltaportaan kaakkoispäässä oli muutenkin runsaasti kivikkoa. Kaarnan perusteella käytetty puuaines oli havupuuta.

Tämän jälkeen avattiin vielä ruutu 0192/1020, jonne ruudusta 0188/1020 alkaneet neljä järeää hirttä päättyivät. Samoin kuin sillan NW-päässä (alue A), oli täälläkin hirsien päähän asetettu poikittain olevia puita. Ruudusta 0188/1022 alkaneet ohuempat hirret jatkuivat ruudun 0192/1020 yli. Pintahirsien alta ei havaittu enää muita puita ja kaivaminen päätettiin harmaaseen savikerrokseen. Ruutuun 0192/1020 päättyneet järeämmät hirret vaikuttivat päästään veistetyiltä, mutta ne olivat niin lahoja ettei havaintoa voi pitää täysin varmana. Ruudussa oli hieman lahonnutta koivua, jonka tuohi oli hyvin säilynyt.

Profiili kaivettiin linjalle 0188/1020...1024 ja sen kerrokset olivat pinnasta pohjaan turve - maatunut turve - savi. Profiiliojaan nousi vettä n. 10 cm kerros muutamassa tunnissa.

Ruuduissa 0188/1020...1022 havaittiin isojen kivien ympärillä muutamia pieniä hiilipesäkkeitä syvyydessä $z = 237$ eli n. 14 cm pinnasta. Onko pesäkkeillä yhteyttä sillan NW-pään hakkuuaukean palaneen maan kerrokseen (kts. luku 1.1.), on epävarmaa, sillä miltään muulta kaivausalueelta ei tällaisia hiilipesäkkeitä havaittu.

Täytettäessä aluetta D asetettiin sen pintahirsien alle muutamia poikittaispaaluja rakenteen tukemiseksi.

3. AJOITUS

3.1. Näytteet

Haukivahon siltapaikan ajoittamiseksi siitä otettiin yhteensä 25 kpl ajoitusnäytteitä:

18 kpl näytteitä sekä dendrokronologista että radiohiiliajoitusta varten. Tästä näytesarjan kanssa identtinen sarja toimitettiin museoviraston rakennushistorian osastolle 3.10.1985.

3 kpl kairaamalla otettuja näytteitä vain dendrokronologista ajoitusta varten.

4 kpl vain radiohiiliajoitusta varten.

Dendrokronologiset näytteet toimitettiin Pentti Zetterbergille (Karjalan tutkimuslaitos, Ekologian osasto, Joensuun yliopisto, PL 111, 80101 Joensuu) ja radiohiilinäytteet Tuovi Kankaiselle (Geologian tutkimuskeskus, Kivimiehen- tie 1, 02150 Espoo). Kaikkien näytteiden koordinaatit ja ottotapa selviävät oheisesta taulukosta. Näytteet on numeroitu alueittain sekä P. Zetterbergin numerolla. Näyte AB 1 on alueiden A ja B puolivälistä.

Näytteet olivat viittä näytettä lukuunottamatta pituus- eli NW-SE -suuntaan asetetuista siltahirsistä. Kaikissa dendrokronologisissa näytteissä pyrittiin valitsemaan sellaisia puita, joissa oli kaarnaa jäljellä ja ydin terve. Näytteiden pääosa keskittyi kaivausalueelle B, jossa siltahirsiiä oli useassa kerroksessa.

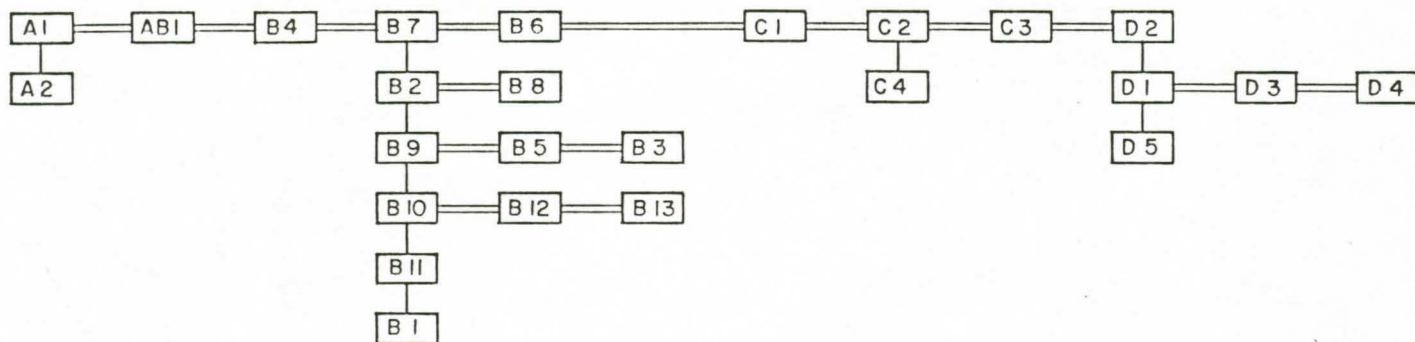
tunnus	Zetterbergin numero					Näyte			huom.
		X	Y	Z	kairaamalla	käsisahalla	moottorisahalla		
A 1	HO322K	0010 50	1011 10	245 (kp = 177)		X			
A 2	-	0009 40	1009 75	240 "		X		vain C 14 (Ae 1)	
AB1	HO306K	0055 50	1026 00	163 (kp = 085)		X			
B 1	HO301K	0068 20	1031 70	201 (kp = 085)		X			
B 2	HO302K	0071 80	1031 60	171 "		X			
B 3	HO303K	0068 75	1030 85	179 "		X			
B 4	HO308K	0068 20	1028 75	166 "		X			
B 5	HO309K	0069 75	1031 45	178 "	X			vain dendro	
B 6	HO310K	0068 60	1031 05	168 "		X			
B 7	HO311K	0069 80	1031 85	167 "		X			
B 8	HO313K	0068 25	1031 30	172 "			X		
B 9	HO314K	0069 60	1031 50	176 "			X		
B 10	HO315K	0069 35	1031 80	184 "			X		
B 11	HO316K	0069 90	1031 15	190 "			X		
B 12	HO318K	0068 35	1030 40	185 "			X		
B 13	HO319K	0068 35	1030 65	187 "			X		
C 1	HO304K	0080 40	1036 35	146 (kp = 085)		X			
C 2	HO305K	0078 30	1034 60	147 "		X			
C 3	HO307K	0080 45	1034 40	148 "	X			vain dendro	
C 4	HO317K	0078 20	1034 45	164 "		X		vain C 14	
D 1	HO312K	0188 08	1021 30	225 (kp = 131)	X			vain dendro	
D 2	HO320K	0193 50	1021 60	222 "		X			
D 3	HO321K	0188 25	1022 95	227 "		X			
D 4	-	0188 45	1020 95	225 "		X		vain C 14 (De 1)	
D 5	-	0189 25	1021 80	237 "		X		vain C 14 (De 2)	

Viisi poikkeavaa, so. ei siltahirsistä otettua, näytettä ovat:

A2	pahoin lahonnut lautamainen puu pintahirsien alla (kts. luku 2.2.1.); vain radiohiilinäyte,
B11	pystypaalu. Sekä radiohiili- että dendrokronologinen näyte,
C4	lahonnut kanto, joka sijaitsi osittain pintahirsien alla olleiden ohuiden runkojen alla, so. mahdollinen postquam -ajoitus; vain radiohiilinäyte,
D4	hiilipesäke (kts. luku 2.2.4.); vain radiohiilinäyte,
D5	pahoin lahonnut lautamainen puu pintahirsien alla (vrt. A2, kts. luku 2.2.4.) vain radiohiilinäyte.

Kun näytteet asetettiin järjestykseen alueittain vaaituslukujensa mukaan, saatiin niille seuraavankaltainen stratigrafista järjestystä osoittava matriisi:

RENKO
Lietsa
Haukivaho
1985
Ajoitusnäytteiden matriisi

Näytteet A1, AB1, B4, B7, B6, C1, C2, C3 ja D2 kuuluivat samaan tasoon ja voisivat siten olla samanaikaisia.

3.2 Dendrokronologia ja radiohiiliajoitus

Pentti Zetterberg lähetti (Zetterbergin kirje 26.11.1986 Masoselle) seuraavan tiivistelmän Haukivahon siltaportaan dendrokronologisesta ajoituksesta:

"Dating of an archaeological site in southern Finland

As an application of the master chronology for eastern Finland, a young archaeological site near the town Hämeenlinna, southern Finland, was dated. A previous assumption of the age of this site, a wooden bottom construction of a road found in the bog Haukivahosuo in Renko commune, was that it could be even medieval (Vakkilainen 1982, p. 242-244).

During archaeological excavations in 1985 (Jaakko Masonen, Finnish Road Museum) dendrochronological samples were collected from the logs. By the use of five mutually synchronised logs from the construction a floating chronology covering 281 years was established. This chronology was successfully correlated with the master chronology from eastern Finland. Dendrochronological dating showed that the construction was not older than 166 years. The road had been built after year 1821, which is the year of growth of outermost tree-rings of the five samples dated. In all cases some of the surface wood of the logs having decayed away, the outermost ring is not the last ring formed before the tree was felled. The crossdating was done by visual inspection and confirmed by the statistical method described by Baillie & Pilcher (1973). Statistical comparison gave high test value $t = 5.5$ with an overlap of 282 years ending in A.D. 1821. The radiocarbon dating of the wood gave approximately the same age (Tuovi Kankainen, Geological Survey of Finland, personal communication)."

(Käsikirjoitus, julkaistaan Ann. Acad. Scient. Fennicae, 1987)

Tuovi Kankainen ilmoitti (Kankaisen kirje 13.3.1986 Masoselle) seuraavat radiohiiliajoitukset näytteille, joista otettiin vain ^{14}C -näyte post quam -ajoitusten selvittämiseksi:

^{14}C -lab.no.	näyte	ajoitus (puoliintumis- aikoja ei ilmoitettu)
Su-1502	C4	500 BP
Su-1503	D4	1000 BP
Su-1504	D5	140 BP
Su-1505	A2	170 BP

Rengon Lietsan Haukivahon siltaporras on siis rakennettu aikaisintaan v. 1821.

YHTEENVETO

Rengon Lietsan Haukivahon suolla syksyllä 1985 tutkittu 90 m:n pituinen ja 1,5 m:n levyinen kuivan maan saarekkeen kahtia jakama, mäntyhirsistä ladottu siltaporras ajoittuu v:n 1821 jälkeen rakennetuksi. Siltaporras sijaitsee kaivausajankohtana jo umpeenkasvaneella Lietsasta Tammelan Teuroon johtaneella reitillä, Haukivahon suon kapeimmalla kohdalla.

Siltaporras kaivettiin neljästä kohdasta suon pohjaan saakka. Päällekkäisiä eriaikaisia rakenteita ei voitu erottaa, sillä vain suon syvimmissä kohdassa oli useita puukerroksia päällekkäin. Siltaportaassa ei havaittu mahdollisen liikenteen aiheuttamia kulumisen merkkejä eikä kaivauksissa tehty esinelöytöjä. Tutkimusten perusteella on selvää, että Hämeen Härkätieltä ei ole ollut Lietsasta luoteeseen johtavaa reittiä ennen 1800-luvun alkua, jolloin Haukivahon siltaporras rakennettiin. Tämä reitti korvattiin 1860-luvulla valmistuneella Riihimäki-Loppi-Urjala -tiellä eli nykyisen kt. 54:n edeltäjällä.

Haukivahon siltaporras sijaitsee 1970-luvulla ojitetulla suoalueella ja oli jo kaivausajankohtana suon kuivumisen vuoksi osittain vaurioitunut, joten muinaisjäännöstä on pidettävä itsestään tuhoutuvana.

Tampereella 26. marraskuuta 1986

Jaakko Masonen

MUSEOVIRASTO

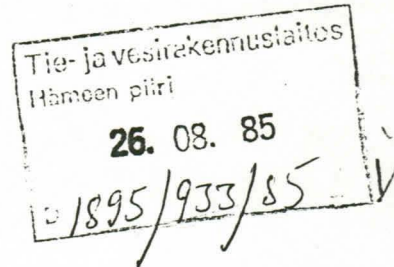
Helsinki 22.8.1985

No 610
Viite kirjeenne 9.8.1985
no 3116/Ps-1093

Asia Renko, Lietsa
Haukivahonsuon kaivaus

Pa/Pitkänen

22-8-1985

Tie- ja vesirakennuslaitos
Hämeen piiri
PL 376
33101 TAMPERE

Museovirasto on istunnossaan 22.8.1985 päättänyt muinaismuistolain 10 § 1 momentin nojalla myöntää tie- ja vesirakennuslaitoksen Hämeen piirille luvan suorittaa syys-elokuussa 1985 Rengon kunnan Lietsan kylän Haukivahonsuolla sijaitsevan ja muinaismuistolain mukaan rauhoitetun kiinteän muinaisjään-
nöksen tutkimuksia seuraavin ehdoin:

1. Tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista vastaa TVL:n Hämeen piiri.
2. Kaivauksen suorittajan tulee sopia maanomistajien Eeva Aulikki Seppälän, osoite: Sääksmäki ja Pekka Juhani Seppälän, osoite: Renko kanssa heidän omistamillaan tiloilla, Renko, Lietsan kylä Rno 5:18 (Eevanaho) ja Rno 7 (Takamaa) suoritettavista tutkimustoimenpiteistä ja on sitouduttava suorittamaan mahdolliset, tutkimustoimista aiheutuvat korvaukset.
3. Tutkimuspaikka tulee tutkimuksen jälkeen saattaa ennalleen siten kuin maanomistajan kanssa asiasta yksityiskohdittain sovitaan.
4. Museovirastoa varten otetaan yksi näytesarja sen lisäksi, mitä tutkimussuunnitelmassa on esitetty. Näytteet toimitetaan rakennushistorian osastolle, osoite: Ritarihuone Hallituskatu 2 00170 Helsinki.
5. Tutkimuksen johtajana toimii tutkija Jaakko Masonen.
6. Tutkimuskertomus liitteineen sekä yllä mainitut näytteet ja mahdolliset muut löydöt toimitetaan museovirastolle.

Vastauksessa pyydetään viittaamaan kirjelmän numeroon ja päiväkseen

Museoviraston puolesta toimii yhdyshenkilönä ja valvojana tutkija
Lasse Laaksonen rakennushistorian osastolta.

Ylijohtajan sijainen,
osastonjohtaja

Antero Sinisalo

Osastonjohtajan sijainen,
toimistopäällikkö,
tutkija

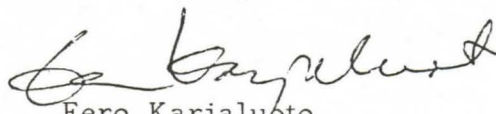

Pekka Kärki

L ä h e t e

Lähetetään tiedoksi ja noudatettavaksi
Pitkäselle, Masoselle ja Ruipolle.

Tampere 29.8.1985

Suunnittelupäällikkö
tieinsinööri

Eero Karjalainen

✓Nro Ps-1178

LL/TM

Liite 2. Kartat

- 2.1. Ote rekisterikartasta 2131 01 B (1975, 1978). 1 : 10 000
- 2.2. Yleiskartta 1 : 400
- 2.3. Alue **A.** Pintavaaituskartta. 1 : 100
- 2.4. " 1. taso. 1 : 25
- 2.5. " Pohja. 1 : 25
- 2.6. " Profiili. 1 : 10
- 2.7. Alue **B.** Pintavaaituskartta. 1 : 100
- 2.8. " 1. taso. 1 : 25
- 2.9. " 2. taso. 1 : 25
- 2.10. " 3. taso. 1 : 25
- 2.11. " Profiili. 1 : 10
- 2.12. Alue **C.** Pintavaaituskartta. 1 : 100
- 2.13. " 1. taso. 1 : 25
- 2.14. " Pohja. 1 : 25
- 2.15. " Profiili. 1 : 10
- 2.16. Alue **D.** Pintavaaituskartta. 1 : 100
- 2.17. " 1. taso. 1 : 25
- 2.18. " Pohja. 1 : 25
- 2.19. " Profiili. 1 : 10

RENKO

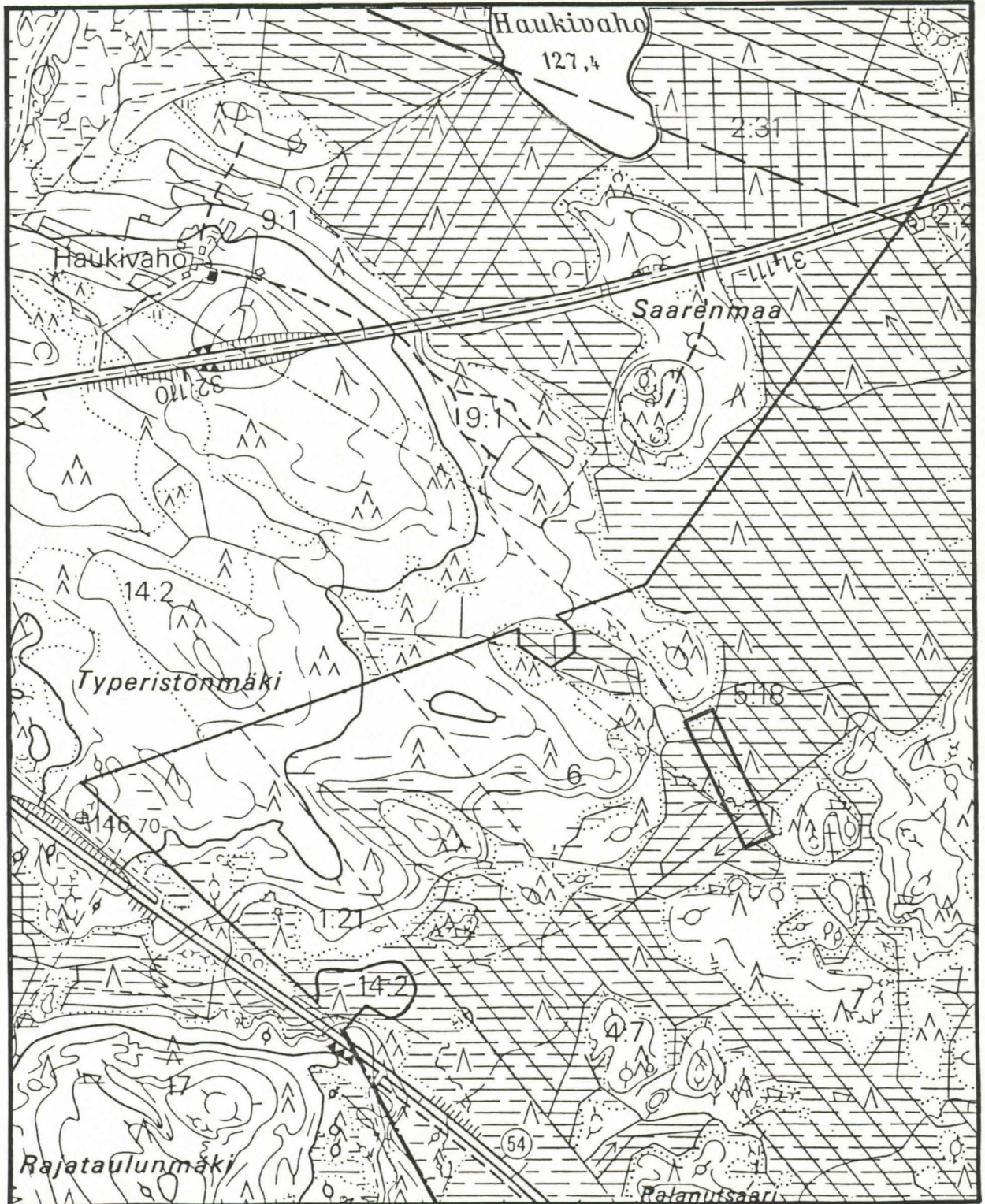
Lietsa

Haukivaho 1985

OTE REKISTERIKARTASTA N:O 2131 01 B (1975, 1978)

1 : 10000

 KAIVAUSPAIKKA

RENKO

Lietsa

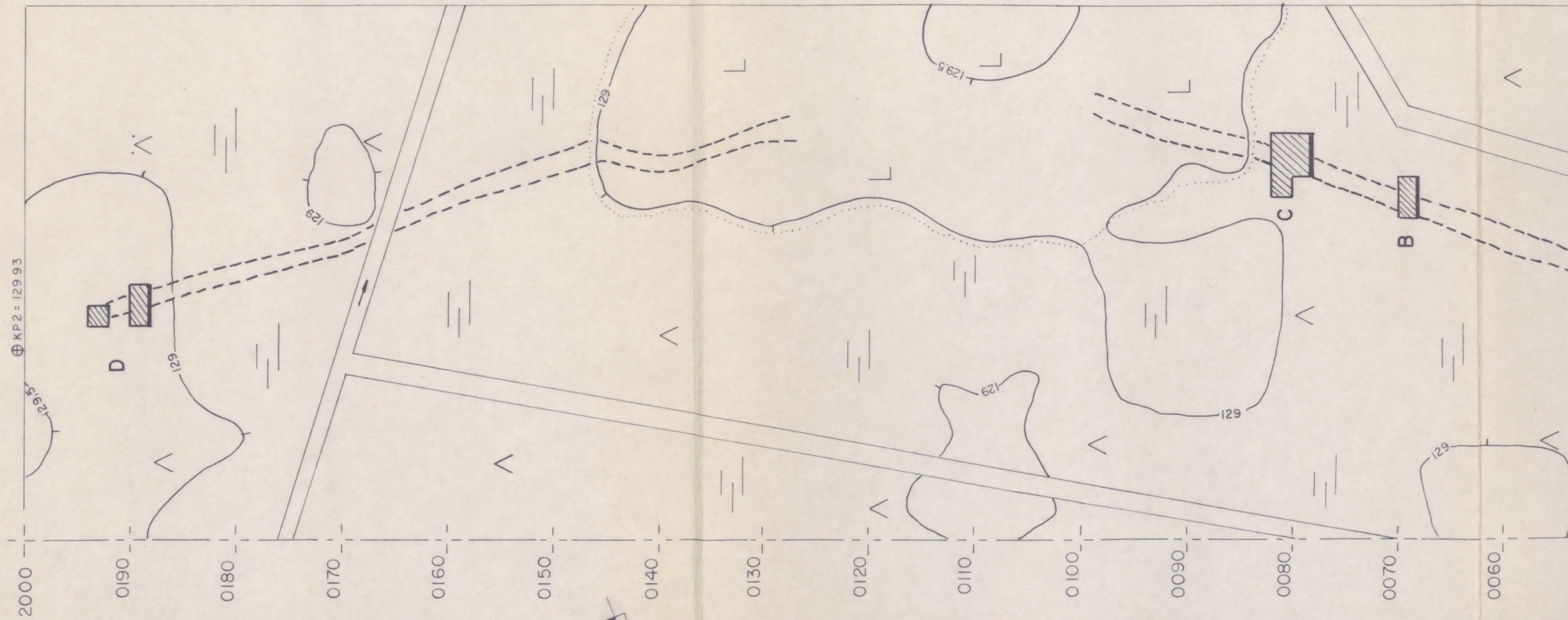
Haukivaho 1985

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

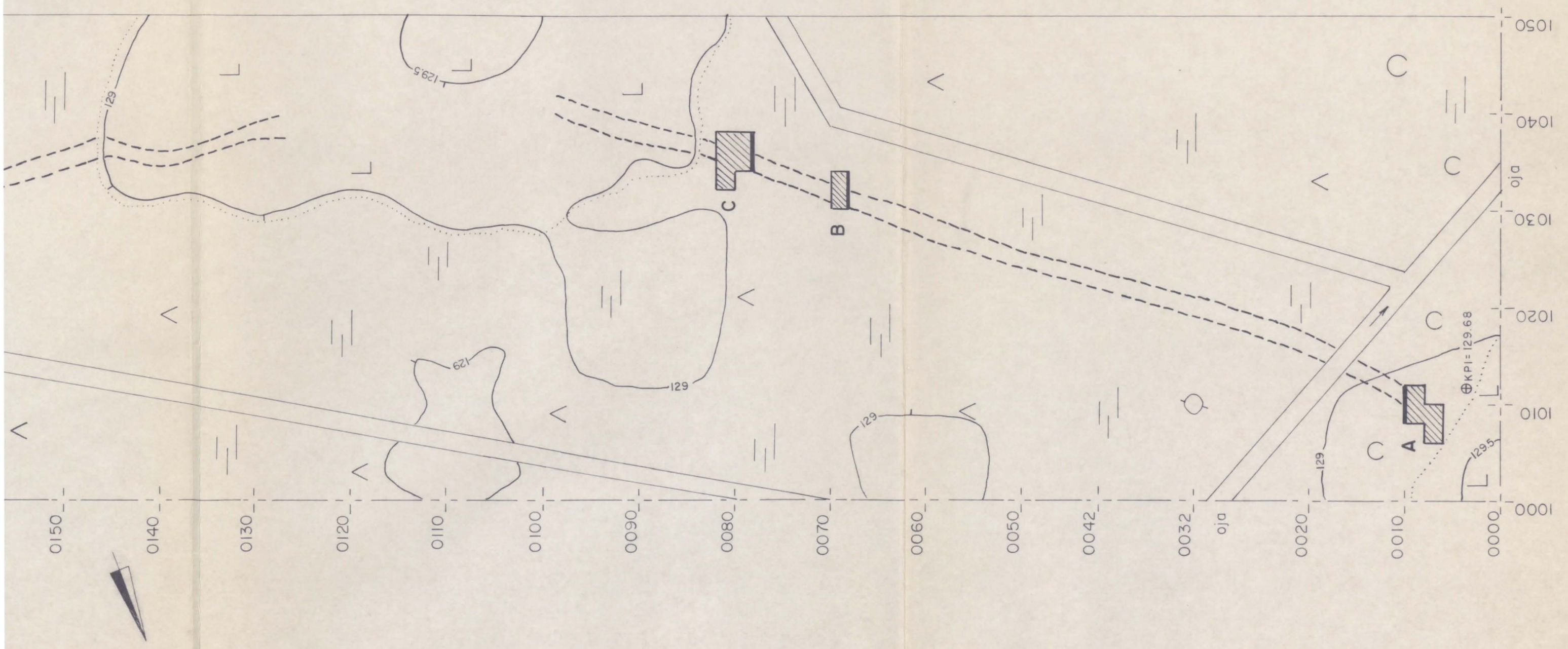
YLEISKARTTA

1: 400

PIIRT. M. HAKKARAINEN

- KAIVETUT ALUEET
- PROFIIIT
- SILTAPORRAS

RENKO

Lietsa

Haukivaho A

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

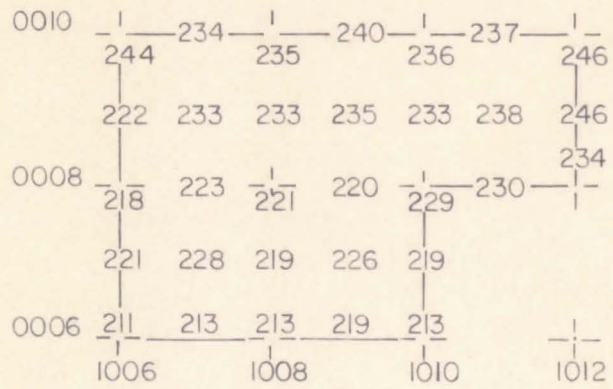
Pintavaaituskartta

17.9.1985

1:100

KPI=177

Piirt. M. Hakkarainen

RENKO

Lietsa

Haukivaho **A**

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

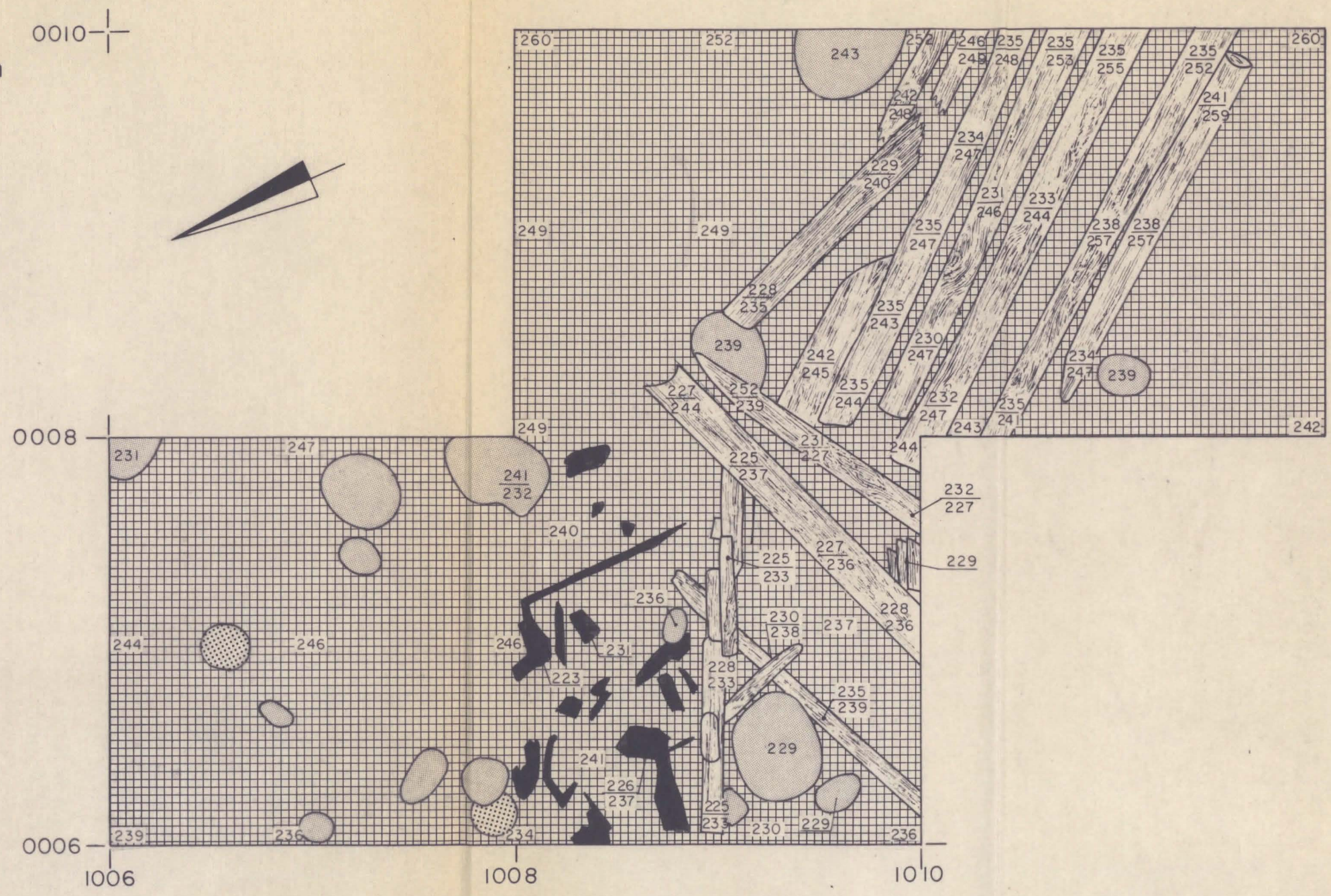
TASOKARTTA, I. TASO

18.9.1985

1:25

KP I=177

PIIRT. M.HAKKARAINEN

- MAATUNUT TURVE
- SAVI
- KIVI
- PUU
- JUURI, KANTO

RENKO

Lietsa

Haukivaho A

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

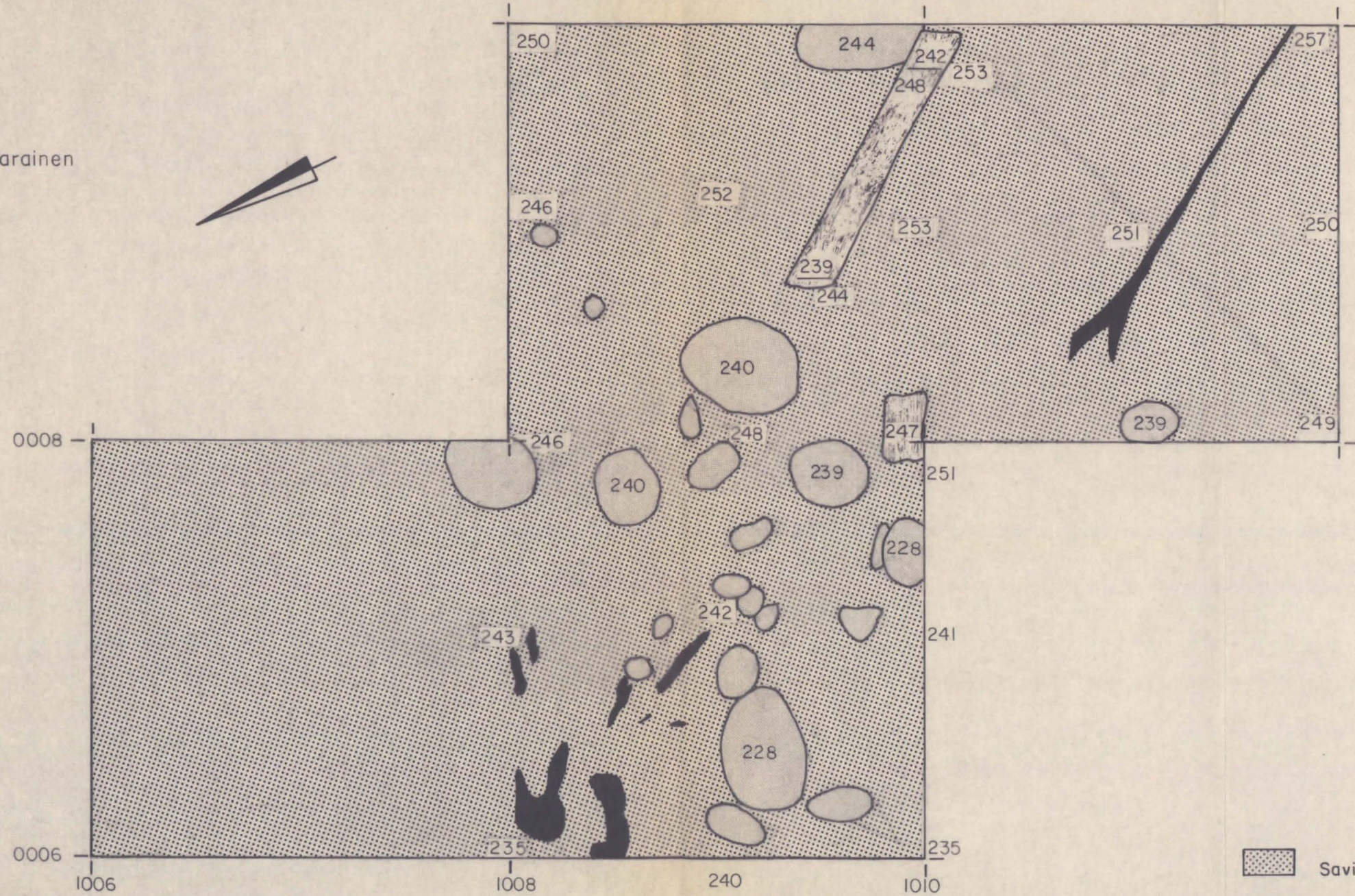
Tasokartta, Pohja

27.9.1985

1:25

Kpl = 177

Piirt. M. Hakkarainen

- Savi
- Kivi
- Puu
- Kanto tai juuri

RENKO

Lietsa

Haukivaho A

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

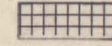
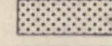
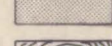
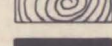
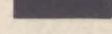
PROFIILI 0010/1008... 0010/1012

27.9.1985

1:10

KP I = 177

PIIRT. M. HAKKARAINEN

- TURVE
- MAATUNUT TURVE
- SAVI
- RUSKEA HIEKKA
- KIVI
- PUU
- JUURI

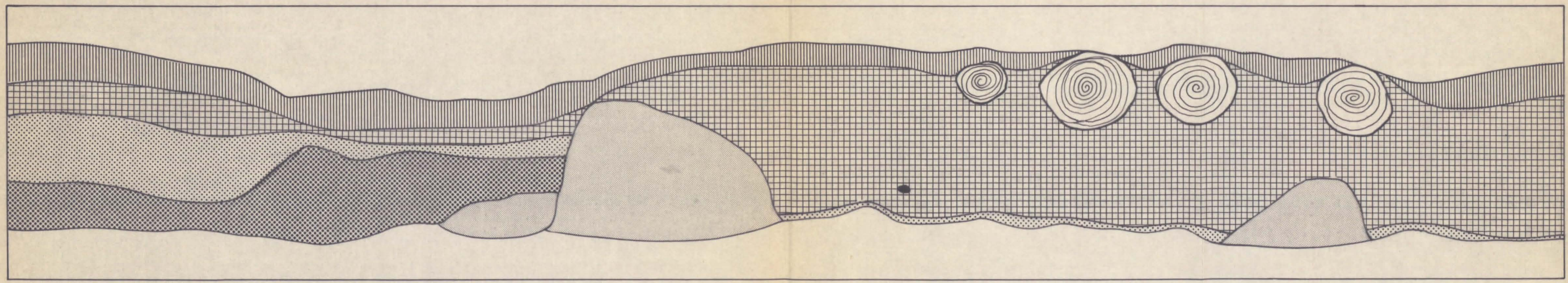
0010/
1008

0010/
1012

230 230 230 232 234 235 237 242 243 242 242 244 244 244 240 239 235 233 232 231 229 230 230 231 232 231 232 232 232 232 233 230 231 232 234 234 237 240 239 237 236 235

277 277 277 277 278 277 279 280 281 279 276 276 270 268 268 245 244 248 252 259 275 274 272 276 276 274 277 276 277 278 277 281 274 266 264 280 277 279 280 280 280

RENKO

Lietsa

Haukivaho B

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

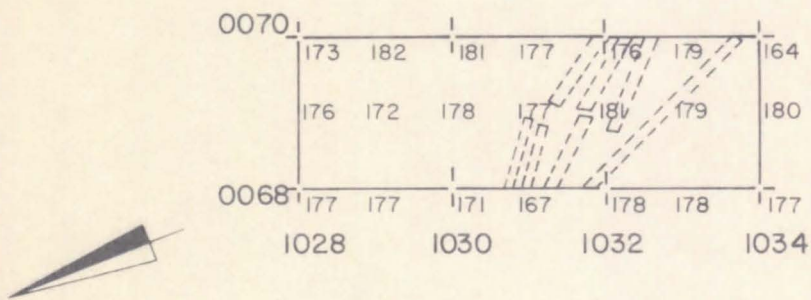
PINTAVAAITUSKARTTA

19.9.1985

1:100

KPI= 085

PIIRT.M. HAKKARAINEN

RENKO

Lietsa

Haukivaho **B**

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

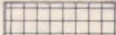
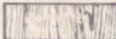
TASOKARTTA I.TASO

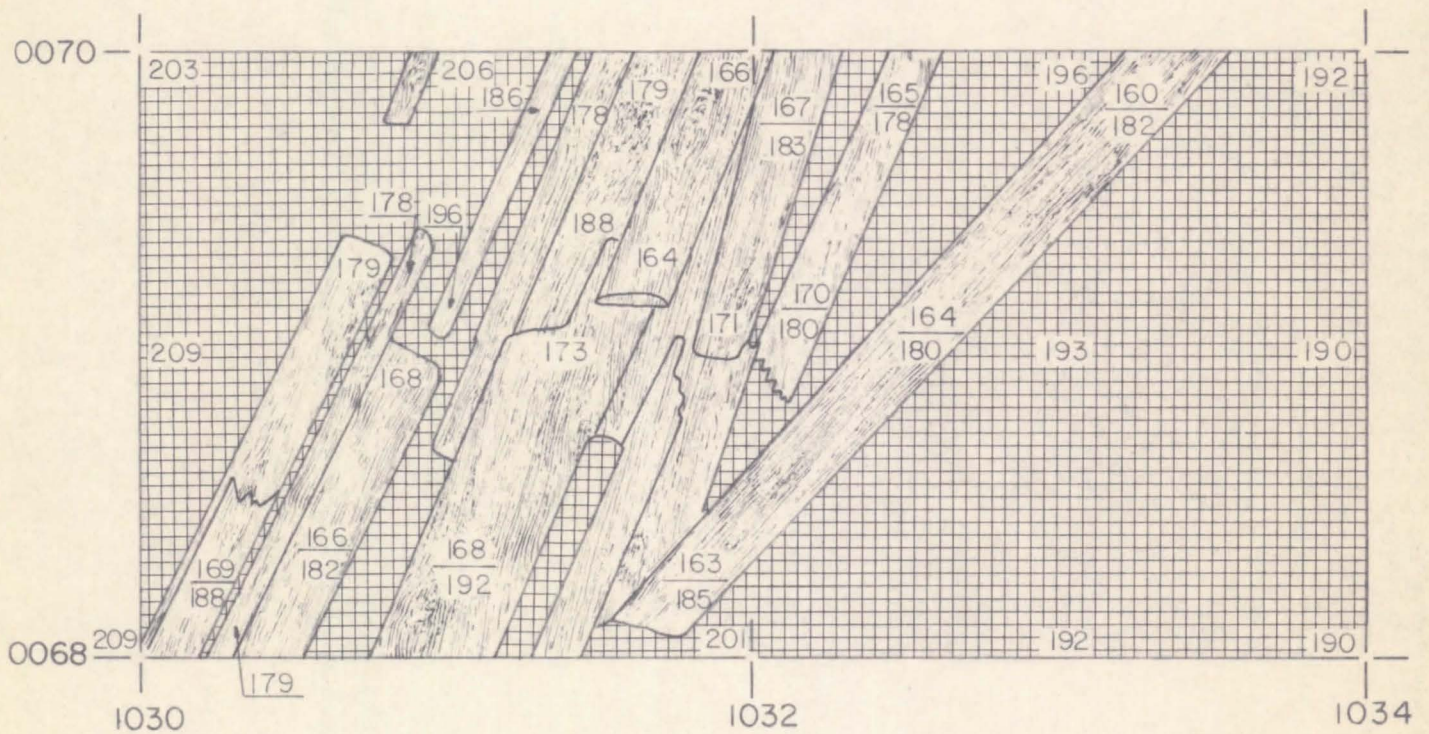
20.9.1985

1:25

KPI=085

PIIRT. M.HAKKARAINEN

 MAATUNUT TURVE
 PUU

RENKO

Lietsa

Haukivaho B

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

TASOKARTTA, 2. TASO

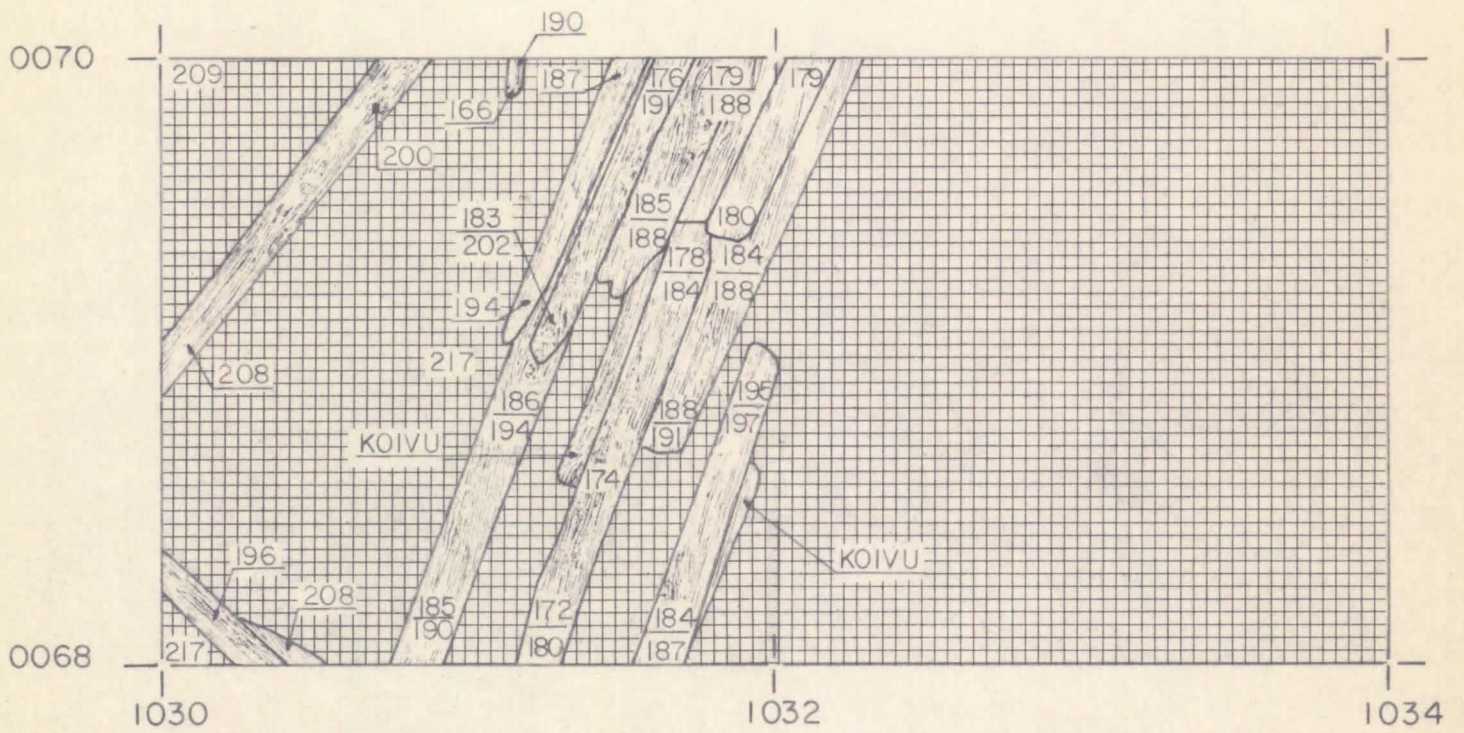
23.9.1985

1:25

KPI=085

PIIRT. M. HAKKARAINEN

	MAATUNUT TURVE
	PUU

RENKO

Lietsa

Haukivaho **B**

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

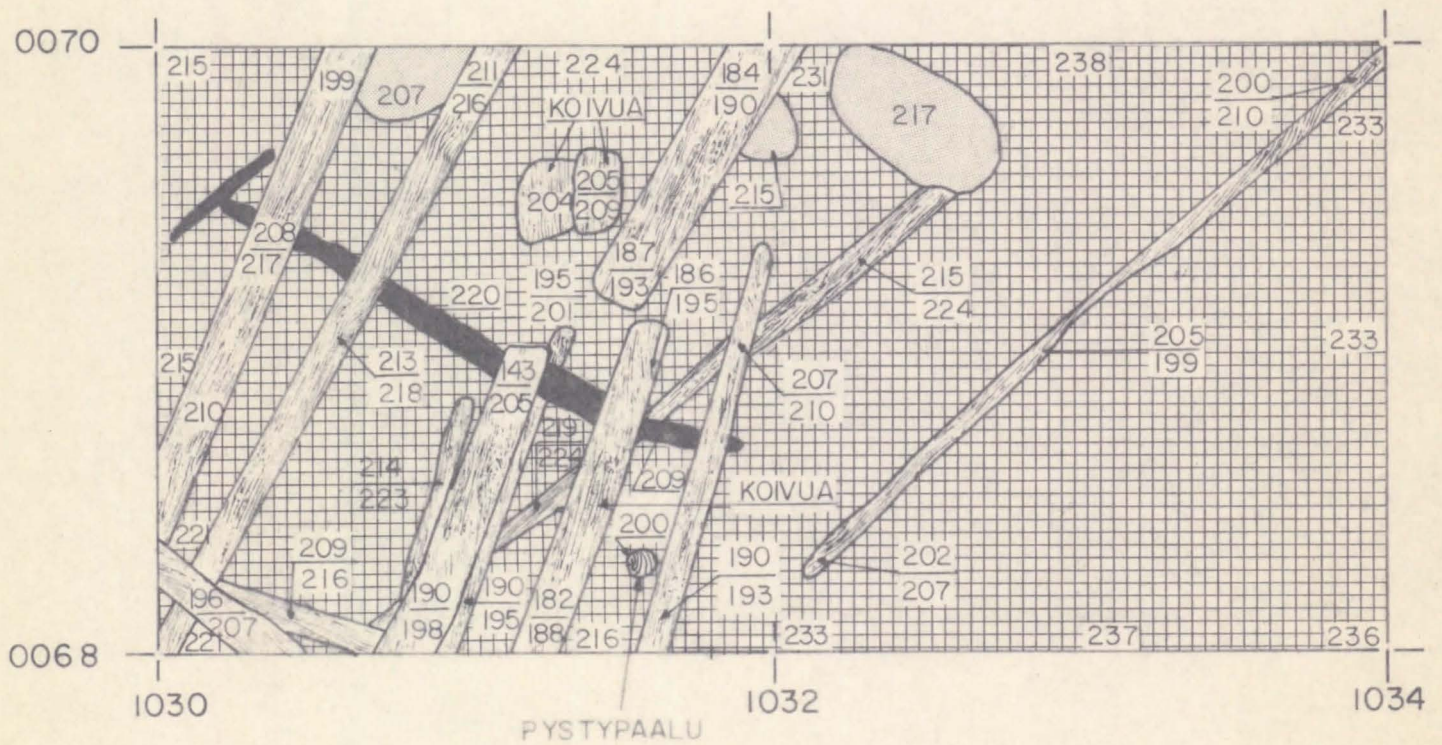
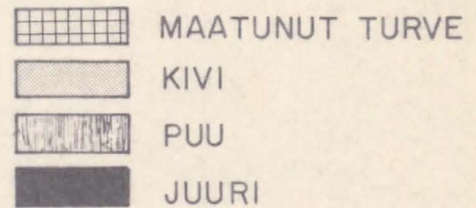
TASOKARTTA, 3. TASO

25.9.1985

1:25

KPI=085

PIIRT. M. HAKKARAINEN

RENKO

Lietsa

Haukivaho **B**

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

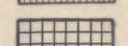
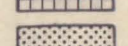

PROFIILI 0068/1034 ... 0068/1030

25.9.1985

1:10

KP I = 085

PIIRT. M. HAKKARAINEN

- TURVE
- MAATUNUT TURVE
- SAVI
- PUU

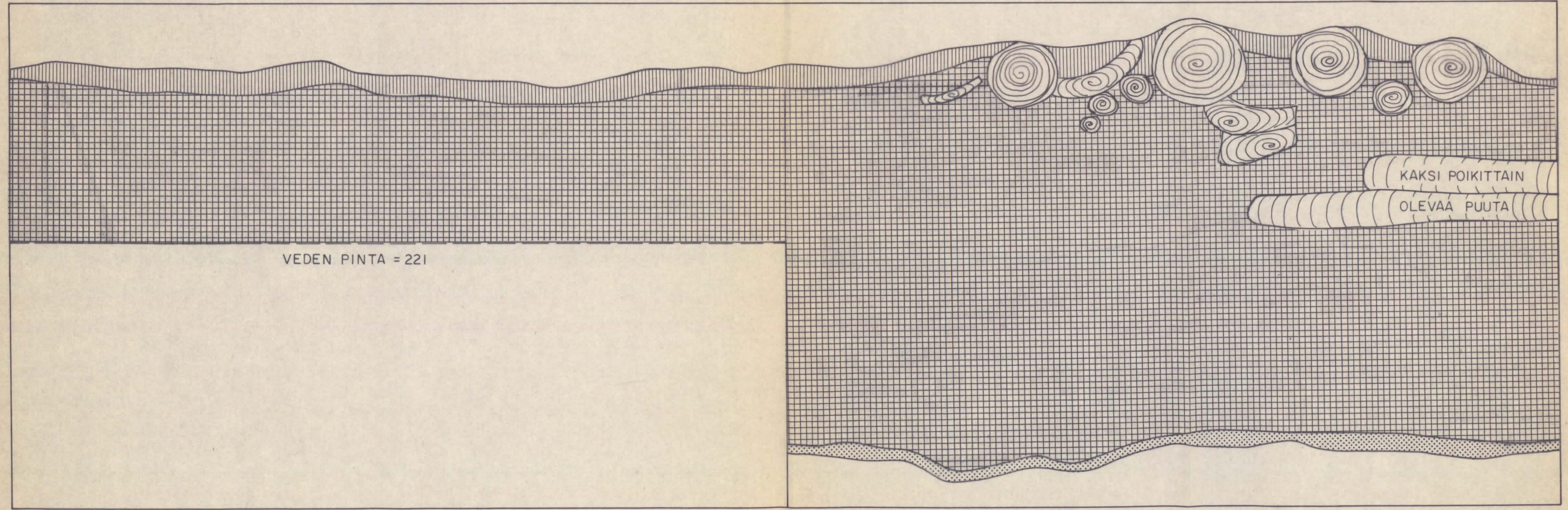
0068/
1034

0068/
1030

177 175 176 177 177 177 178 176 175 178 179 179 180 180 182 180 178 177 177 178 176 176 177 175 172 171 170 172 171 170 165 165 168 169 167 168 171 170 173 180 180

VEDEN PINTA = 221

KAKSI POIKITTAIN
OLEVAA PUUTA

266 277 278 278 283 283 280 281 280 276 274 275 275 273 276 276 276 277 278 277 276

RENKO

Lietsa

Haukivaho C

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

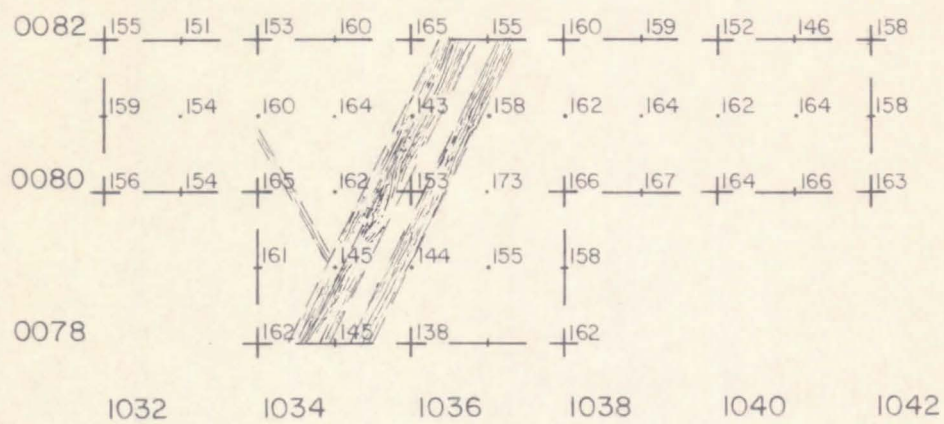
PINTAVAAITUSKARTTA

20.9.1985

1:100

KP I = 085

PIIRT. M. HAKKARAINEN

RENKO

Lietsa

Haukivaho C

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

TASOKARTTA, I. TASO

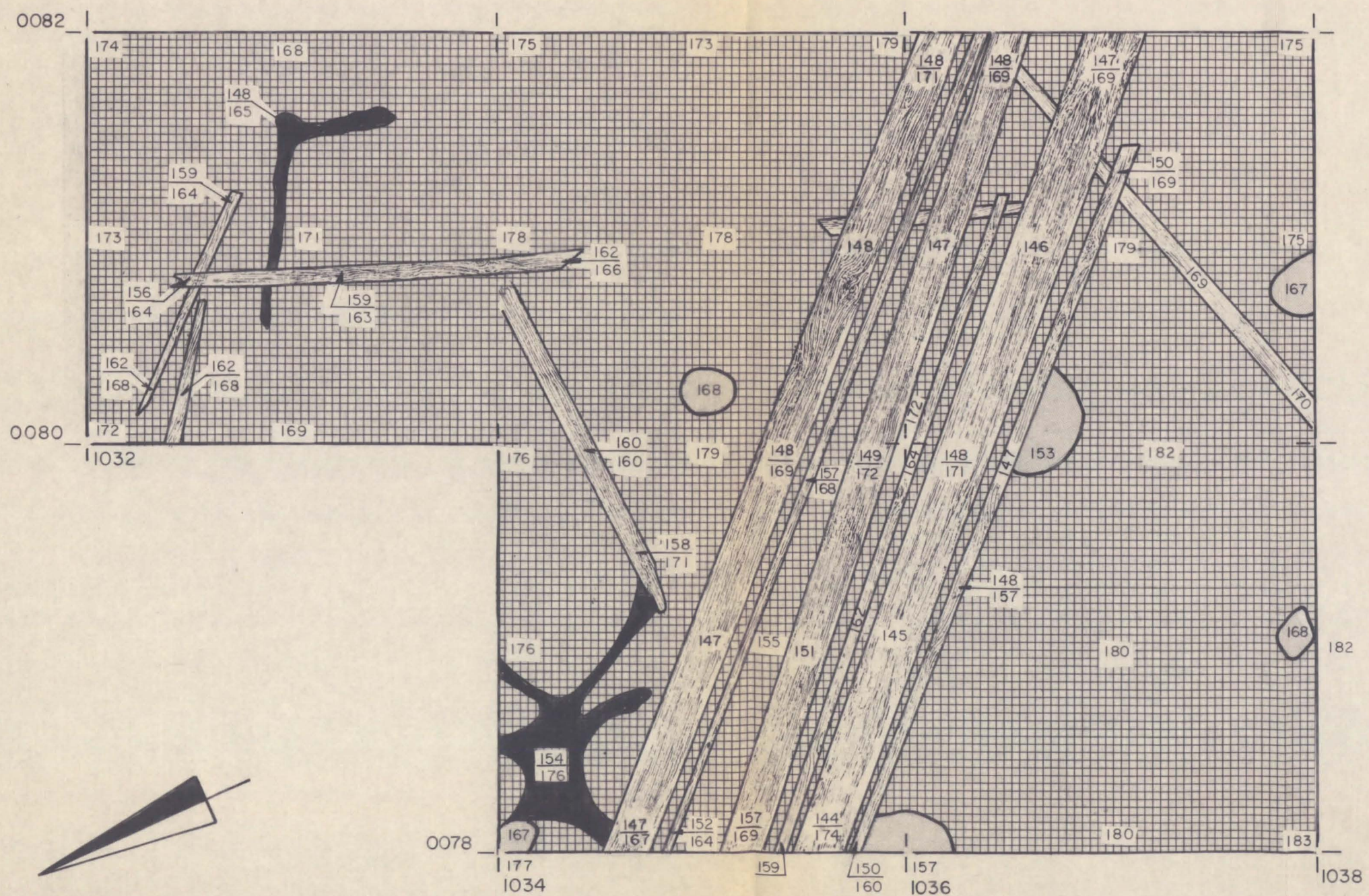
20.9.1985

1:25

KP I=085

PIIRT.M. HAKKARAINEN

- MAATUNUT TURVE
- KIVI
- PUU
- JUURI, KANTO

RENKO

Lietsa

Haukivaho C

TVL Hämeen piiri/J.Masonen

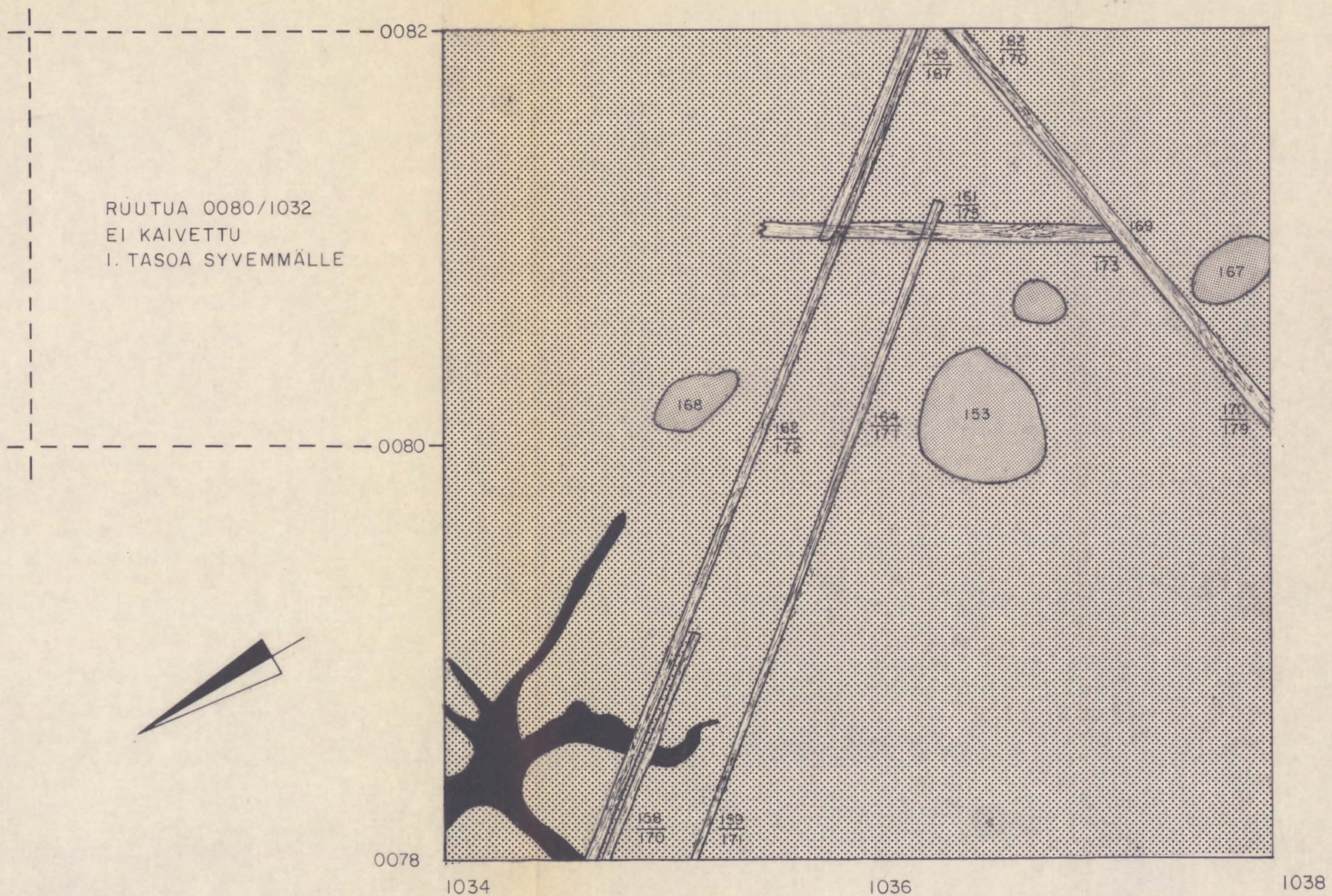
TASOKARTTA, POHJA

24.9.1985

1:25

KP I = 085

PIIRT. M.HAKKARAINEN

- SAVI
- KIVI
- PUU
- JUURI

RENKO

Lietsa

Haukivaho C

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

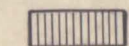
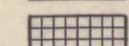
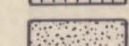
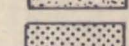
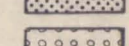
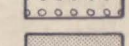
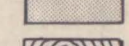
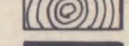
PROFIILI 0070/1034 ... 0070/1030

25.9.1985

1:10

KP 1 = 085

PIIRT. M. HAKKARAINEN

- TURVE
- MAATUNUT TURVE
- HIESU
- SAVI
- RUOSTEVÄRINEN HIEKKA
- KIVI
- PUU
- KANTO TAI JUURI

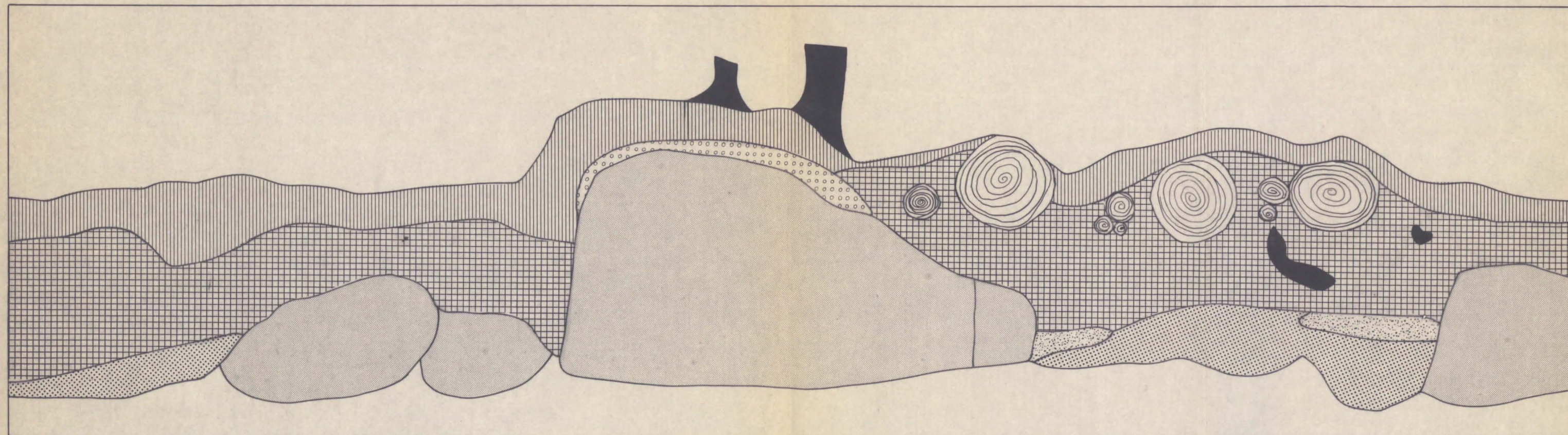
0070/
1034

0070/
1030

159 160 157 157 155 155 153 156 156 158 157 156 155 155 138 134 134 135 123 137 136 120 149 148 146 143 145 153 148 146 144 141 143 146 143 148 155 155 157 159 160

210 210 210 210 207 205 194 187 184 180 178 188 188 189 199 153 147 147 148 150 153 161 163 170 177 180 200 202 201 201 200 204 204 199 211 213 209 178 176 177 175

RENKO

Lietsa

Haukivaho D

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

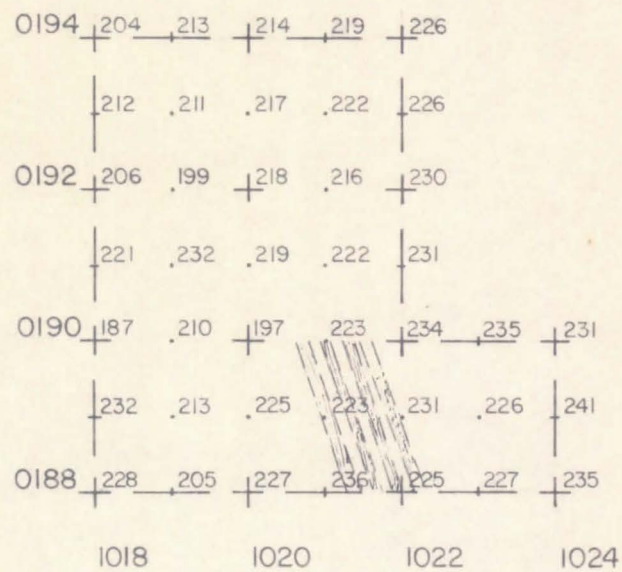
PINTAVAAITUSKARTTA

22.9.1985

1:100

KP 2 = 131

PIIRT. J. MASONEN

RENKO

Lietsa

Haukivaho D

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

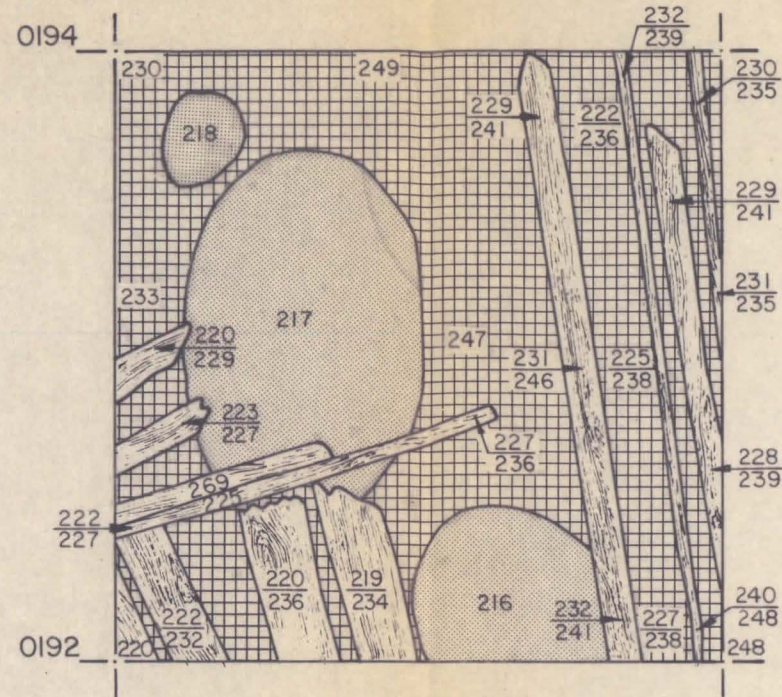
TASOKARTTA, I. TASO

30.9.1985

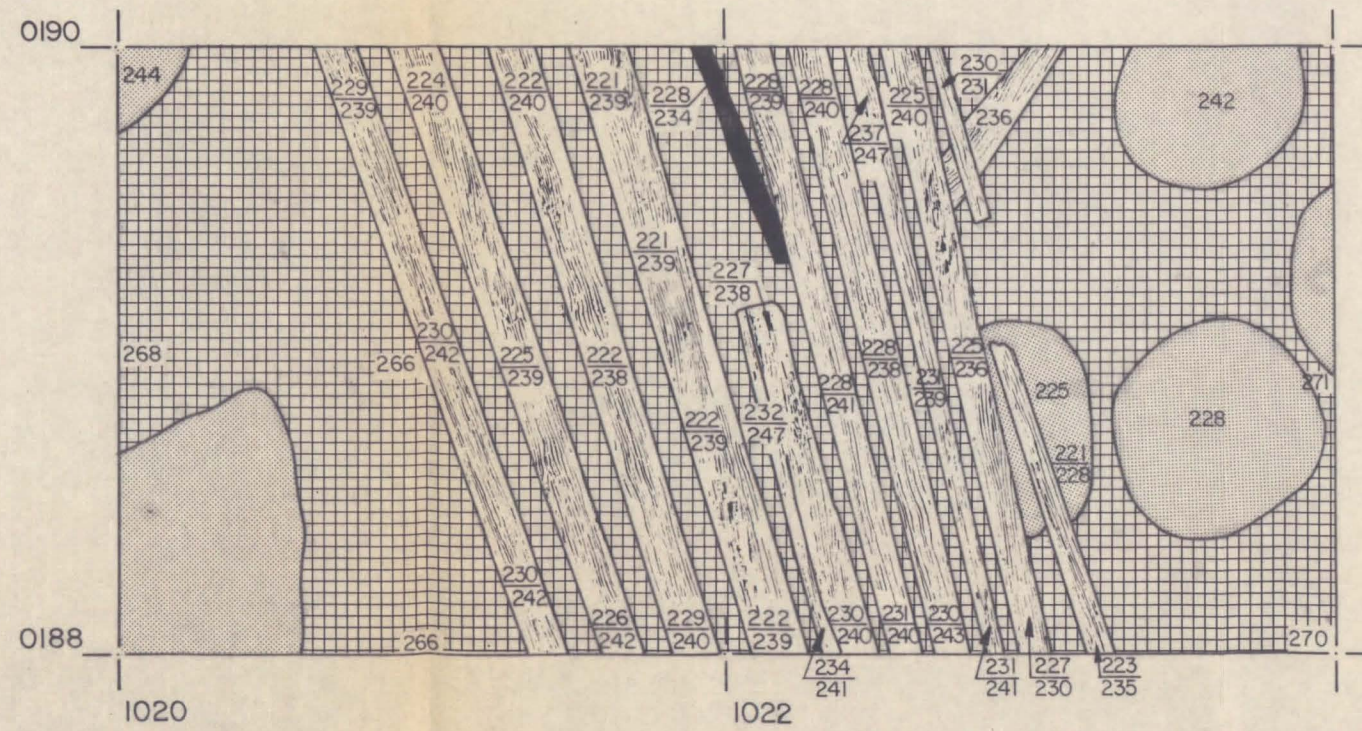
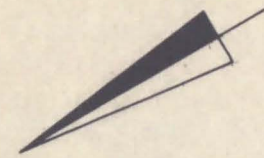
1:25

KP 2 = 131

PIIRT. M. HAKKARAINEN

- MAATUNUT TURVE
- KIVI
- PUU
- JUURI, KANTO

RENKO

Lietsa

Haukivaho D

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

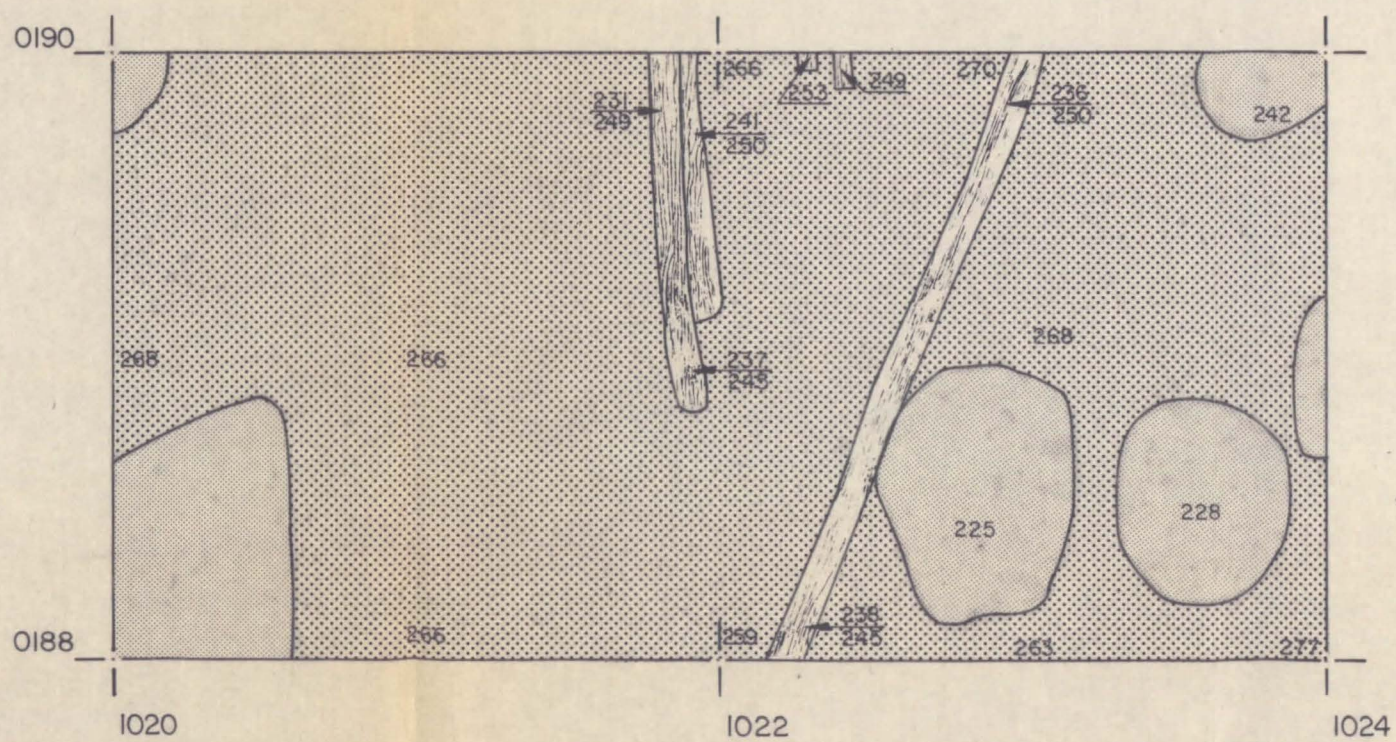
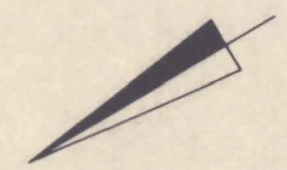
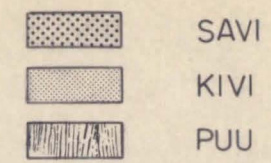
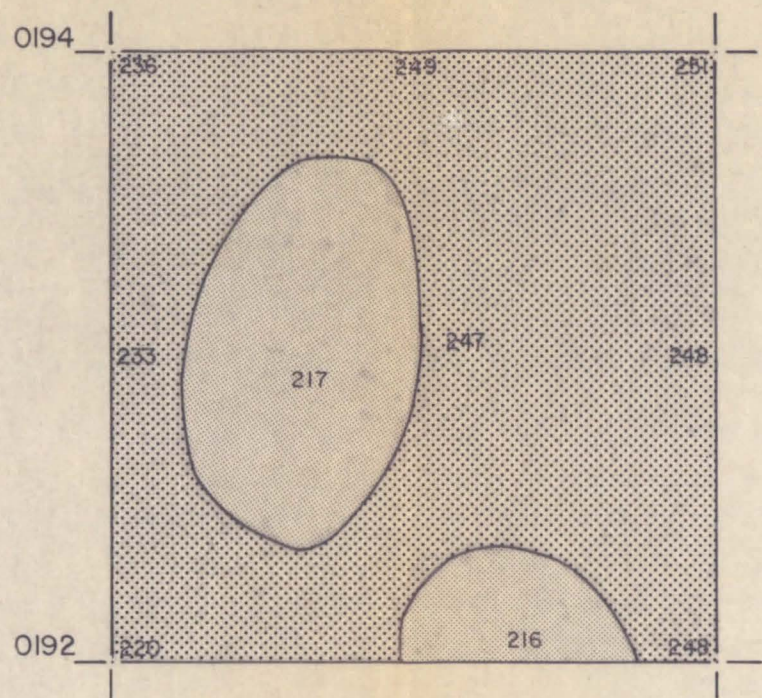
TASOKARTTA, POHJA

30.9.1985

1:25

KP 2 = 131

PIIRT. M. HAKKARAINEN

RENKO

Lietsa

Haukivaho D

TVL Hämeen piiri / J. Masonen

PROFIILI 0188/1024... 0188/1020

1.10. 1985

1:10

KP 2 = 131

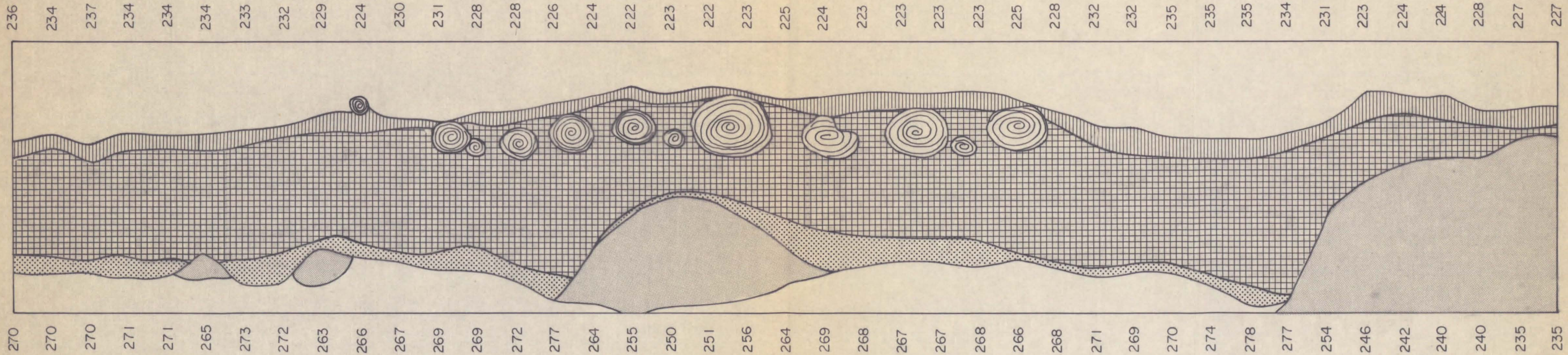
PIIRT. M. HAKKARAINEN

- TURVE
- MAATUNUT TURVE
- SAVI
- KIVI
- PUU

0188/
1024

0188/
1020

Liite 3. Valokuvat

- 3.1. NW-pää, hakkuuaukealta kohti siltapaikkaa
- 3.2. NW-pää, alueiden A ja B puolivälistä kohti Teuroa
- 3.3. SE-pää, paljaana olevia pintahirsiä

- 3.4. Paalulta 0200/1000 kohti siirtolohkarettä
- 3.5. Siirtolohkare

- 3.6. Yleiskuva kaivausalueista A - B - C .

- 3.7. Alue A paalutettuna
- 3.8. " , pohja

- 3.9. Alue B paalutettuna
- 3.10. " 1. taso
- 3.11. " 1. taso, yksityiskohta
- 3.12. " 2. taso

- 3.13. Alue C paalutettuna
- 3.14. " , pohja

- 3.15. Alue D paalutettuna
- 3.16. " 1. taso
- 3.17. " 1. taso

Kuvien ottopäivä ja kellonaika on mainittu kuvateksteissä kymmennumeroina sarjana sekä kuvasuunta kuusinumeroisena sarjana.

3.1. Portaan NW-pää (Teuron puoli). 110785/1530 (väridiasta).

3.2. Portaan NW-osasta, alueiden **A** ja **B** puolivälistä kohti Teuroa. 110785/1530 (väridiasta).

3.3. Portaan SE-osan paljaana olevia pintahirsiä. 110785/1530 (väridiasta).

3.4. Paalulta 0200/1000 kohti siirtolohkareta (Lietsaa). 011085/1400.

3.5. Siirtolohkare.
011085/1400.

3.6. Yleiskuva kaivausal-
eista **A** (taustalla) - **B**
(keskellä) - **C** (etualal-
la). 180985/1430,
s. 360/400.

3.7. Alue A paalutettuna.
160985/1600, s. 160/400.

3.8. Alue A, pohja.
300985/0930, s. 140/400.

3.9. Alue B paalutettuna.
180985/1400,
s. 240/400.

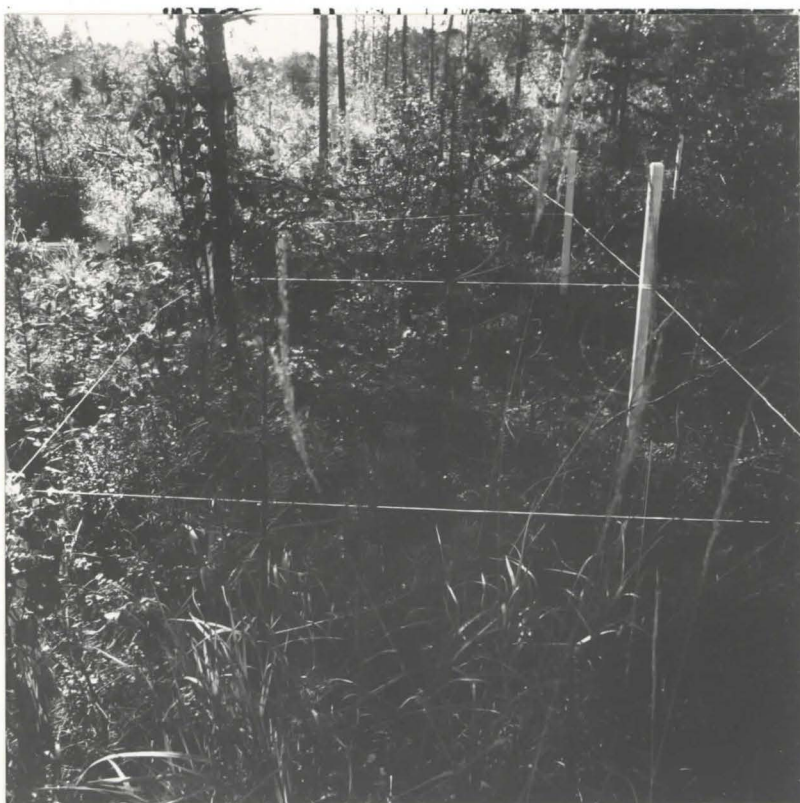
3.10. Alue B, 1. taso. 190985/1500, s. 250/400.

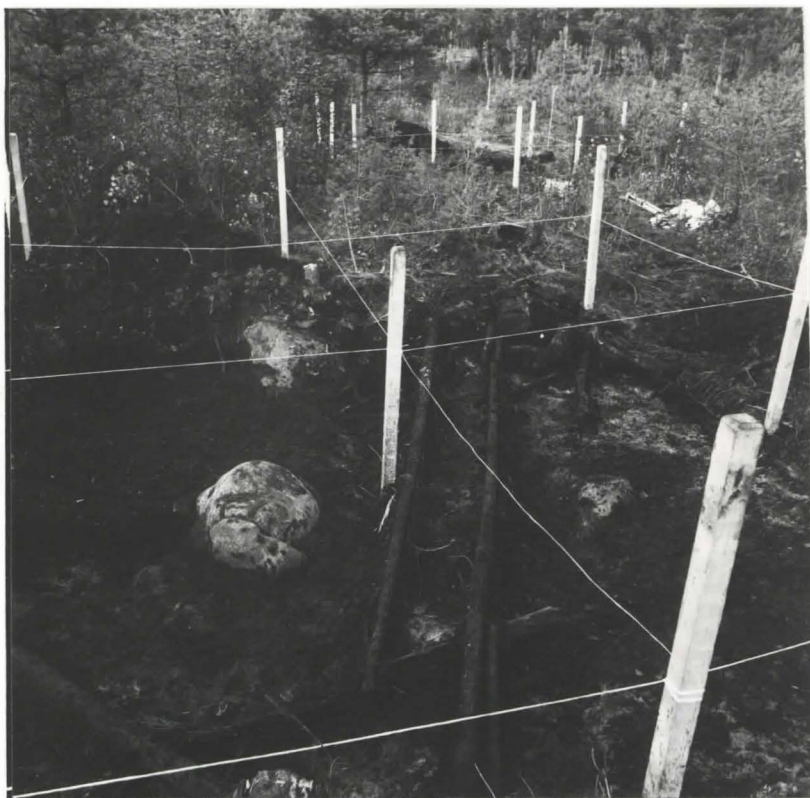
3.11. Alue [B], 1. taso, yksityiskohta hirsistä ruudusta 0068/1030. 190985/1500.

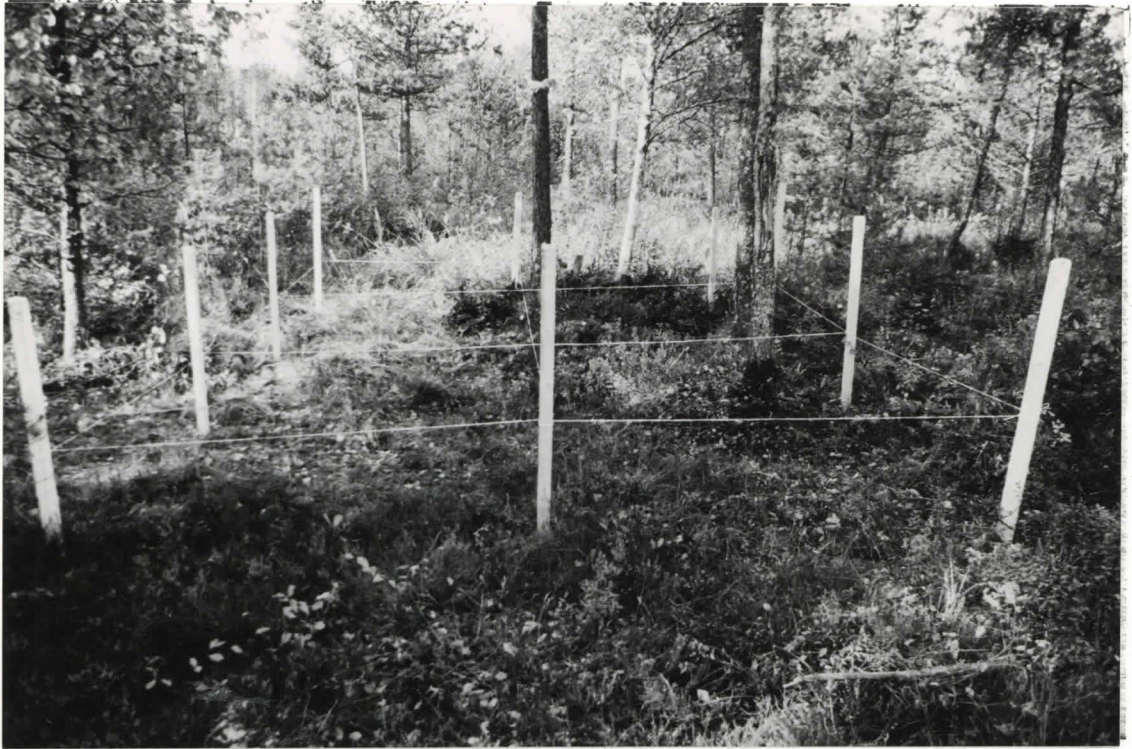
3.12. Alue B, 2. taso, ruutu 0068/1030. 240985/1400.

3.13. Alue paalutettuna.
180985/1430,
s. 290/1400.

3.14. Alue , pohja.
260985/1415,
s. 380/400.

3.15. Alue D paalutettuna. 220985/1200, s. 320/400 (väridiasta).

3.16. Alue D, 1. taso, ruudut 0188/1020...1022. 300985/1400, s. 20/400.

3.17. Alue D, 1. taso, ruutu 0192/1020. 011085/1500, s. 220/400.